

Гратэск ~ А Готыка Эпачны

ад Дж. Э. Грэйвена

Раздзел XVII

~Як ваюючыя анёлы, зорк нырнул за заходн гарызонт, а ншыя ўзышл .
к нул ся ў пагоню з проц леглага боку. Пам ж м цэлыя сузор'
святыя тытан чныя ўтварэнн ўзлятал над чорным небам; а пад мячом
зорак Арыёна адз нокая пара б'ючыхся крылаў загадвала начным небам. На
ак яне ветру Лазар праляцеў пам ж небам зямлёй, ляцячы высока над
французскай сельскай мясцовасцю, мчачыся наперад, уверх глыбока ў змярканне.
Пад м няўх льна прасц раўся вел зарны пастаянна зменл вы абл чча свету з яго
шматл к м лясам , палям , пагоркам , дал нам , ручаям рэкам . І пакуль
усё Стварэнне пранос лася м ма яго, яго ўсходня м грацыя н кол не х сталася. Не
пах снулася яго верная рашучасць — прыцягнуць манаха выканаць урачыстае абяцанне
збраяносца даўно памерламу святару.

Але неба больш не в тала яго наступ, бо тонкая чырвоная л н я надыходзячага
св тання выразна малявалася на ўсходн м гарызонце. Лазар сл згануў з нябёсаў,
перш чым заўважыў арыенц р, як шукаў. Удалечын шырокая зв л стая
чорная стужка праходз ла праз дал ну верхав н дрэў — в давочна, гэта была рака Луара,

пакуль ён зб раў падабенства бл зкае месцазнаходжанне з шматл к х карт абацтва. Ён схавайся ў самым сэрцы рачной дал ны абстрэльваў яе лясныя полаг . Над ракой м ма лесу ён рэзка павярнуў апусц ўся яшчэ н жэй, перш чым апынуцца прама над яе бурл вай паверхняй. І ў глыбок м цен дал на, Лазар шоў па чорнай артэры ў бок Леонскага зал ва.

Пад крылам ён адчуў новы холад ад прахалоднага паветра, якое ах нала рачную дал ну . В льготнае паветра было моцна прасякнута балотным смуродам: змешаныя пах гн лога пустазелля, гн лога дрэва, застояных лужын броду, грыбоў мёртвай, але зноў ув льготненай рыбы сведчыл пра нядаўн дождж. Лазар прыц снуўся да ўсходняга берага рак , шукаючы дасягальнага прытулку ад надыходзячага сонца. Аднак багн стыя бераг был не больш чым парай размытых сх лаў, на як х нав сляя дрэвы змагал ся за месца. Мног я з х стаял бязжыццёвыя пах л л ся, а ншыя мел аголеныя каран , як я распасц рал ся, як раск нутыя ног , прапаноўваючы пам ж м тольк мокрыя жывельныя норы. З св таннем без бачнага прытулку ён паскорыў крок.

Лазар бл снуў за паварот рак паглядзеў на прыток на яе заходн м беразе. Вузкая жыла адгал ноўвалася ад рак Луары, апранутая ў цемру амаль схаваная за заслонай з густых зарасн каў. Ён рэзка павярнуў, перасёк рака праб ралася скрозь зарасн к в лася ўверх па гразкай жыле, ух ляючыся ад пагнутых гал н паваленых ствалоў. Пад м стаячая затока ручая была чорным люстэркам напам нам — нават адл чвальн кам часу. У ёй ён убачыў адк нуты с луэт верхав н дрэў, х гал ны цёмна распасц рал ся на фоне ўсё больш чырвонага святла нябёсаў . Ён губляў час; ён ведаў, што сонца няўмольнае; з змрочнай рашучасцю каменнай рашучасцю Лазар усё глыбей прасоўваўся ў стыг йскую пустку.

Цесная вадаёмная плынь в лася праз пустыню, н бы скрыўленая гал на дрэва, яе бераг дэфармавал ся пераплятал ся з больш прылеглым , зв л стым ручаям , парослым водарасцям зал вы пакрытыя мохам западз ны. Яшчэ глыбей бераг саступал месца н з нам, дзе зямля была настольк засыпана ва ўс х напрамках, што не пак нула н як х бачных слядоў водны шлях — здавалася, што лес вырас з чорнага шкла . І сапраўды, Лазар быў вельм занепакоены смяротным святлом св тання яго гэтак жа эфектыўным водным адлюстраваннем. Ён быў цалкам зац снуты пам ж святлом цемрай, ляцеў у зарослым гал нам лесе лунаў над вадой.

нявызначанай глыб н . Аднак ён шоў па зв л стай сцежцы, дзе дрэвы не расц , спадзеючыся трымацца сапраўднага рэчышча ручая.

Ён праб раўся праз затопленыя лясы, дрэвы пранос л ся м ма яго абодвух бакоў, н бы скрыўленыя дрыготк я чорныя сцены. Нарэшце неба вада загарэл ся пунсовым адценнем, н бы супрацьлеглыя ак яны крыв . Холад даўно пак нуў яго крылы, твар цяпер гарэў, быццам пад гарачым ветрам. Лазар прыжмурыў вочы, агледзеўся ўдалечыню заўважыў тое, на што спадзяваўся — ручай пачаў пераасэнсоўваць сябе, падымаючы свае гл н стыя плечы з вады. Яшчэ далей ён падняўся са сваёй кал сыц вадзяной маг лы, выпрастаўшыся з большай ступенню выразнасц , паказваючы сваё цела шырэйшым, прамейшым больш расшучым. Па меры таго, як затопленыя н з ны адступал , былая гл н стая жыла змяняла форму яра — у ручай — а потым у раку , якая адц скала мяжу лесу. Цёмныя балотныя дрэвы адыходз л за радам высокай пав слай рачной травы, , уперад у траве, яшчэ вышэй узн мал ся прамыя сцеблы, х кончык , нак раваныя ў неба, прапаноўвал апухлыя шэрыя пёры да нябёсаў . Ён ляцеў далей, трымаючы прамы вузк курс над сэрцам воднага шляху.

І тады яно з'яв лася на паўночным беразе рак , быццам падарунак лёсу, раптам з'яв лася ў пол зроку. Лазар праляцеў м ма яго, але зраб ў шырок круг над вадой, перш чым апусц цца сярод пустазелля мокрай насыпу. Ён склаў пару стомленых крылаў, адк нуўся на пятк , заплюшчыў вочы, гледзячы на палаючае неба, задыхнуў яшчэ глыбей. Потым ён сх л ўся абапёрся рукам на кален , цяжка дыхаючы, бо кропельк поту сцякал з кончыка яго носа.

Ён звярнуў увагу на бераг рак знайшоў падраную рыбалоўную сетку, якая часткова плавала, астатняя частка якой была пагружаная ў грязь на гле стым беразе. У вадзе , забытаўшыся пад сеткай, Лазар заўважыў галаву маленькай дзяўчынк . З раскрытым ротам яна пуста глядзела на яго сонным вачыма. І, як тысяча маленьк х чарвякоў, што вагал ся ў адз н голас, яе раск даныя валасы варушыл ся ў слядах хваль, што набл жал ся да х, ствараючы сюррэал стычнае ўяўленне пра ажыўленне, якое з'яв лася з нерухомай частк цела. Але гэта была проста гулячка з м — гэта была запалая галава зламанай ляльк .

Непадалёк, на пакрытым хмызняком беразе, ён заўважыў рэштк разбуранай лодк , яе прамоклыя адламаныя дошк ляжал плазам да берагавой л н .

часткова схаваны пад брудам пустазеллем. Лазар устаў падышоў бл жэй, каб убачыць след лужын, як я выглядал як адб тк цяжк х чалавечых ботаў. Яго поз рк прасачыў за м праз сцежку з прыплюшчанага пустазелля ў напрамку дашчаныя дзверы, як я стаял ля вугла мас ўнага каменнага будынка. Нягледзячы на свежыя сляды, тэрыторыя выглядала зак нутай. Будынак быў запоўнены жывым л янам нецярпл вым маладым парасткам ; па сва м маляўн чым выглядзе будынак мог бы выглядаць як ахвяра галоднага лесу, як павольна цалкам паглынаецца. Аднак яго абл чча не было цалкам паглынута. Уздоўж верхн х краёў яго вонкавых сценаў два рады гн лых брусаў тырчал з яго парэпанай, але ў цэлым трывалай абалонк . Пад паралельным радам выступаючых брусаў прастакутныя плямы колеру сведчыл пра ранейшае снаванне вокнаў, як я цяпер был зачынены новым камяням . Нягледзячы на свой занядбаны стан, для Лазара будынак здаваўся бласлаўнёным свяц л шчам ад дзённага святла. Ён з рнуў на чырвонае неба, паглядзеў на сляды падумаў, як лепш растлумачыць, чаму хрысц янск ўцякач пав нен хавацца ад добрага Божага святла дня.

— Хэлоў, там? — крыкнуў Лазар, асцярожна разводзячы пустазелле. Ён... пастукаў у дзверы. «Ц магу я з вам пагаварыць?» Ён навастрыў вушы прыслухаўся да гукаў унутры. «Ц можа вы быць тут?» Ён н чога не пачуў, акрамя роўнага гудзення цвыркуноў у навакольных зарасн ках далёкага плёскату, магчыма, спалоханай чарапах . Лазар прыц снуў руку да дзвярэй, прыдчын ў х спытаў уголас: «Ёсць хто-небудзь?» Знутры паспешл ва выбег павук прабег м ма яго. Ён прасл знуў м ма дзвярэй ступ ўу цалкам цёмны нтэр'ер. «Хэлоў, тут?»

Лазар адразу ж выскачыў з дзвярэй, закрыўшы рот рукой задыхаючыся ад, бадай, самага жахл вага аг днага смуроду ва ўс м стварэнн . Ён паспяшаўся, уцякаючы праз пустазелле, ледзь не ван туючы. Потым ён павярнуўся, усё яшчэ кашляючы, зноў агледзеў дзверы. З расчыненай пашчы будынка вылецеў цэлы в хор мух. Усе разам яны кружыл ся вакол яго галавы, утвараючы сюррэал стычную эфемерную форму гудзення. Лазар ляпнуў яго. на х. Ён з рнуў на ўсход, заз раючы праз вузкую дуплу к парысаў заўважаючы першыя прамян святла, як я падал на ўзровень верхн х участкаў ляснага палага. Вышэй па цячэнн ён не бачыў ншага прытулку — тольк гле стыя бераг нав сляя зарасн к . Пастаяннае пячэнне скуры было занадта моцным напам нам пра св танак. Ён павярнуўся да здзелк вых, расчыненых дзвярэй будынка, як я, здавалася, выдыхал ...

роўнае, прагорклае дыханне, магчыма, параўнальнае з смярдзючым хрыпам пам раючага сабак . Ён насуп ў лоб, адк нуў плечы, глыбока ўдыхнуў зноў увайшоў у будынак. Лазар зачын ў дзверы, кал яго ахап л смурод цемра.

Прыкрыўшы нос рукой стаўшы сп ной да зачынёных дзвярэй, ён стаяў нерухома, даючы зрэнкам магчымасць зняць пласты цемры разгледзець унутраныя гран памяшкання — каменную падлогу; нешта накштальт стала; яшчэ адз н стол; яшчэ адны дзверы.

Яго вочы слёзам зал ўся смурод, як , мабыць, ах наў наваколле яшчэ гусцей, чым цемра, пах пякаў яму вочы, як выхлапныя газы з пеклавай трубы. Бесперапынны гук трэску гулу напаўняў пакой. будынак. Ён выцер вочы зноў ск раваў поз рк на нахмураную падлогу сцены, х паверхня н бы к пела ў цемры. Гэта был не яго вадзян стыя вочы, як я надавал м гэты н быта раб зна рухацца; бо х твары сапраўды рухал ся — поўныя мух прусакоў, як я амаль паглынул х.

У к пячай цемры будынак усё часцей набываў форму. Уверсе Лазар заўважыў шэраг выгнутых драўляных крокваў. Разам яны маглі нагадаць распасцёртую пустую грудную клетку, падвешаную пад яшчэ больш высокай столлю. З х паўсюль зв сала мноства вярвак ланцугоў, канцы як х был ўпрыгожаны розным метал чным кручкам шыпам . На мног х з х в села мёртвая рыба — скручаная, плоская сухая. А над ус м м , на х вачах, мабыць, гуляў м льён мух.

Лазар падышоў да цэнтра рыбнай хатк , разводзячы н зка в селья ланцуг , як я бразгацел за м. Ён спын ўся каля прамавугольнага драўлянага стала, як стаяў пасярэдз не агароджы, быццам сам па сабе быў востравам. Уся паверхня грубай прыстасавальнай прылады была пакрыта глыбок м л нейным ўвагнутасцям няроўным перакрываючым ся паглыбленням , быццам яна падваргалася паўторным ударам ўзмахам лязоў. Ён правёў пальцам па заплямленай пашкоджанай паверхн , перш чым зноў агледзець сцены будынка.

На х ён заўважыў шэраг мацаванняў для паходняў, падобных да тых, што ён памятаў у катакомбах абацтва. Ён павярнуўся да ўваходу ўбачыў побач з м , ля сцяны, высокае вядро. У м стаяў шэраг перавярнутых драўляных паходняў. Побач з высок м

Вядро было меншым, накрытым вядром — верагодна, перагонным кубам для запраўк паходняў.

Ён павярнуўся ўз рнуўся ў самыя цёмныя куткі будынка, гледзячы менавіта скручаных рыбных тушак ў бок задняй сцяны. Доўгі варштат пакрываў усю яго даўжыню. Верхняя частка прыбора была завалена інструментам для зняцця скуры, абсмажаным рыбным галавам камякам солі. Пад сталом на падлозе ён убачыў стосы акуратна складзенага адзення — пераважна халаты сукенкі, пакрытыя пацучыным памётам. Верхняя частка адзення выглядала нядаўна складзенай; аднак далей унізе бліжэй да падлозы. На падлозе адзенне мела сляды моцнага гніення. Побач са стосам тканіны, пад варштатам, акуратна ляжаў абутак. Некаторыя былі новыя, іншыя — старыя, а трэція — падрапаныя, быццам ужо прагрызлі дзіркі грызуны. Тым не менш, яны ляжалі ў строгам парадку разам з астатнім абуткам адзеннем. Гэта магло здацца сюррэальным стычным, нават жудасным. І ўсё ж, магчыма, самым незвычайным у гэтай частцы стала Лазарус лачыў тое, што паміж яго ножкамі ён убачыў надзвычайныя ступені парадку заняпаду, які знаходзіўся ў адной той жа прасторы.

Лазар адмахнуўся ад мух, суха ўздыхнуў адкоруў варштат. Аднак ён не мог так лёгка пазбавіцца ад прагорклага паветра вакол сябе, як ад яго паху. Быў з такога кшталту, што лачыў да скуры перашкаджаў дыханню, мог лёгка перагрызці горла любому чалавеку, амаль вывярнуўшыся навыварат. Ён агледзеў астатнюю частку тэрарыума, пераканаўшыся, што жахлы высмрод зыходзіць не ад сушанай рыбы, а, магчыма, ад вольготнай больш жахлы ваякрынца. Яго вочы сачылі за патокамі мух на поўдзень сцяну да высокіх абшарпаных дзвярэй з тоўстай металічнай зашчэпай. Ён навастрыў вушы прыслухаўся да роўнага гуду, які даносіўся з-за дзвярэй. Потым апусціў позірк на шчыльну на парозе ўбачыў мноства насякомых, які зляталі зляталі, і былі пчолы ўмтуслывым вуллі. Лазар схіліў галаву падумаў, што крыніца, якая псуе паветра, сапсаваў гэта з-за пашкоджаных дзвярэй.

Цікаўнасць ахапіла яго, калі ў памяці адгукнуўся загадны голас Івана, які папярэдзваў яго пра забаронены тунэль Бен ён: «Не колі не блукай па гэтым, Лазар. Ты можаш блукаць па ўсіх катакомбах, акрамя гэтых — не колі, «Тым не менш, магчыма, голая праўда Цікаўнасць заключалася ў яе здольнасць выклікаць спакусу, дастатковую для таго, каб распаліць жаданне так жа здзіўляюча, як і ўлюбимым зверпадобным сэрцы. Больш за тое, якая жывёл набыла здольная прытрымлівацца халоднай дысцыпліны свавольства...

невуцтва, нават гнараваць пакуты яго пякучай ц каўнасц ? Лазар прайшоў скрозь бразгат ланцугоў да высок х дзвярэй, кал за м зачын лася мора камароў рыбы, падобнай на паперу. Ён адчын ў высок я дзверы расчын ў х.

Туп! Туп-туп-туп! Лазар адскочыў убок зашыпеў на галаву, якая вывал лася пакац лася па каменных пл тах. Раптам за ёй з адчыненых дзвярэй з роўным шклом вылецела хмара насякомых, узн маючыся на кроквы, н бы м льён вызваленых маленьк х экзашк летных анёлаў. Галава жанчыны нерухома пах снулася ўтароп лася на Лазара малочным вачыма, а з шы л чынк высыпал ся ў крэмавую кучу. Лазар рэзка павярнуўся заплюшчыў вочы, быццам гэта магло дапамагчы яму вызвал цца не даць жахл вай падзе пракрасц ся ў яго памяць. Аднак, як кожная м нулая падзея, якую ён мог так ярка ўспомн ць, было позна, бо яго дэальныя ўспам ны был адначасова дарам, праклёнам, нават каб патрабаваць ад яго засяроджвацца на драбнютк х дэталях нават самых горшых падзей у яго жыцц — як цяпер, з гэтай крэмавай кучай.

Лазар кашлянуў, захлынуўшыся ад камароў. Ён павярнуўся да высок х абшарпаных дзвярэй падсунуўся бл жэй. Праз адчынены праём ён убачыў вельм шырок , але неглыбок суседн пакой, як , здавалася, цягнуўся ва ўсю даўжыню паўднёвай сцяны. Ведаючы, што ён знаходз цца ў рыбным доме, Лазар зразумеў верагодную прычыну снавання гэтага пакоя, як сам па сабе служыў асобным больш сан тарным памяшканнем для захоўвання салёнай вяленай рыбы. Аднак, за зачыненым дзвярыма вузк пакой, здавалася, выконваў проц леглую функцыю, не даючы свайму зместу сапсаваць увесь буд Кал дзверы был адчынены, Лазар убачыў падлогу пакоя, заваленую голым абезгалоўленым трупам . Магчыма, пяцьдзсят ц больш, усе яны был целама жанчын, рознага памеру. І ўсе яны ляжал ў дакладнай форме, з рукамі ў бак , а шы был нак раваны на поўнач, да дзвярэй. У цэлым, парэштк магл б нагадваць старанна складзеную вярхоўку дрэва, ц стос складзенай вопратк , ц нават дакладна складзены рад абутку. І, як вопратка, трупы дэманстравал паступовую ступень дэградацы , па меры таго як усё больш больш набл жал ся да падлог , выразныя рысы цела зл вал ся ў цёмную масу запушчанага Н жн рад уяўляў сабой суцэльны пласт, як , мабыць, нагадваў к пячую смалу, бо ў м к пел насякомыя. А зверху ўсёй гэтай жахл вай кучы ляжал сонныя галовы , як я глядзел н ў што, акрамя, бадай, самага безнадзейнага з ус х чалавечых станаў.

«Аррр!» Лазар к нуўся назад, дастаў згубленую галаву к нуў яе назад у

пакой з грукатам зачын ў высок я дзверы. Ён пах снуўся да стала, што стаяў пасярэдз не рыбнай хатк , галава ў яго закружылася. Зноў агледзеў брудную тэрасу яго поз рк спын ўся на прывабных знешн х дзвярах. За м ён ведаў, што паветра чыстае, а зямля чыстая ад мурашак прусакоў. Аднак, па мякк м чырвоным святле, якое сцякала з-пад парога, ён таксама ведаў, што Смерць чакае ля дзвярэй. Нарэшце надышоў св танак — рыбная хатка была яго прытулкам да канца жыцця . дзень. Ён растаптаў насякомых з ботаў, узлез на стол коратка агледзеў кроквы, перш чым скочыць на х. Ён сеў верхам на бэльк расцягнуўся тварам ун з. Там ён ляжаў, абаронены ад вогненнай калясн цы нябёсаў пякельнай, пакрытай насякомым падлог . І ў гэтым вонкавым у стане падвешанасц , в сячы пам ж раем пеклам, Лазар уцёк у больш Гасц ННЫ СВЕТ мар.

~*~

Туп-туп-шшш! Туп-туп-шшш! Лазар варухнуўся, выдаўшы трывожную ненатуральную серыю гукаў, як я магл б нагадваць гук вял кай жывёлы, што поўзае па мокрай зямл , неаднаразова б'ючы сва м цяжк м пярэдн м канечнасцям ў гразь цягнуць за сабой свае бязжыццёвыя задн я канечнасц . Лазар пачуў цяжкае дыханне пам ж прыступкам ўспомн ў дзень у Калодзежнай адтул не катакомб абацтва, кал сквайр Татэус паверыў, што на сквайра М геля напала пачвара. Сапраўды, Лазар цяпер чуў падобныя гук , як я ён уяўляў сабе як гук параненай марской пачвары, якая змагалася за тое, каб адрывацца ад берага знайсц сваё апошняе месца для гн ення.

Лазар перакул ўся на бок ўздрыгнуў, пацёршыся там, дзе яго вага прыц скала грудз ног да бэлек. Ён устаў прысеў на кук шк на бэльках, перш чым утароп цца на парог дзвярэй х чырвонае ззянне. Пунсовае святло, якое ён кал сыц памятаў, цяпер мела ншы адценне чырвонага — пам раюча - чырвоны, — ён ведаў, па няспынным бол ў кроквах, што св танак нарэшце перайшоў у змярканне. «Неўзабаве начное неба будзе ягоным», — запэўн ў ён сябе. Тым не менш, ён заўважыў цен , як я праб вал ся скрозь ззянне парога . Шумы ўзмацнял ся. Ён зата ў дыханне; яго сэрца калац лася. Кал б дзверы адчын л ся прапусц л хаця б тонк прамень святла ...

Бум! Дзверы расчын л ся. Фантан сонечнага святла разл ўся па падлозе, раздзяляючы...

Бурл вае мора прусакоў. Хвал насякомых праб вал ся ў цень. Лазар адварнуў свой абгарэлы твар заплюшчыў вочы. Ён скрыв ўся сц снуўск в цы, н бы статуя. У сва м сляпым насцярожаным стане ён чуў, як трывожны шум данос цца да рыбнага дома — быццам цягнулася хрыпячая марская пачвара знайшла прагорклюю ўнутраную частку будынка больш прывабным месцам для смерц . І ўсё ж так , в давочны гук пярэдн х канечнасцяў звера ператварыўся ў больш характэрны гук удараў мужчынск х ботаў па каменных пл тах. Зарыпел дзвярныя завесы, асляпляльнае дзённае святло пацьмянела. Лазар расплюшчыў вочы. Ён з рнуў ун з знайшоў чалавека, як стаяў сп ной да рыбнай хатк выглядаў праз шчыл ну амаль зачыненых дзвярэй. Ён паводз ў сябе як падазроны ц х тры чалавек, як хаваецца ўнутры шп ён ць звонку.

З ценю над кроквам Лазар убачыў патыл цу няпрошанага госця: давол каржакаваты мужчына з густым тлустым чорным валасам . Плямы ад граз ляжал на н зе яго крэмавага халата, а пад м Лазар заўважыў пару чорных ботаў, падобных да яго ўласных, пакрытых камякам граз . Ад ботаў мужчыны да цэнтра пакоя цягнуўся шэраг гразк х слядоў. Тольк з рнуўшы на пашкодзаны стол, Лазар зразумеў верагодную прычыну цягнучага гуку, як ён чуў раней — ён заўважыў млявую дал катную руку, якая ляжала на падлозе. Аднак са свайго месца Лазар больш не бачыў н рук , н цела гаспадара , бо доўгая стальн ца засланыла ўвесь агляд, акрамя бледнай рук . Тым не менш, ён не адважыўся паспрабаваць даведацца больш падрабязнасцей пачуць скрыгат папярочных бэлек.

Нарэшце мужчына ц шком адышоў ад дзвярэй сабраў паходн з высокага вядра. Пасля гэтага ён адчын ў вечка меншага вядра, намачыў паходн ў але абышоў перыметр рыбнай хатк , устав ўшы паходн ў насценныя кранштэйны. Некальк м ўзмахам трутн цы ён запал ў усю хатку палаючым паходням . Потым ён вярнуўся да вонкавых дзвярэй коротка выглянуў, перш чым зачын ць х трывалай перакладз най. Нарэшце ён павярнуўся ўтароп ўся на варштат ля задняй сцяны, з акуратным стосам адзення абутку. Ён пляснуў у далон прыц снуў кончык пальцаў да ўсмешл вых вуснаў, быццам атрымл ваючы асалоду ад смачнай вячэры.

Лазар заўважыў драбнейшыя дэтал яго твару: ал ўкавы колер твару, жорсткую чорную бараду, цёмныя вочы вонк выказаны нос, падобны на дзюбу. Нягледзячы на тое, што твар мужчыны здаваўся Лазару незнаёмым, найбольш трывожнай яго рысай было тое,

ненатуральны прастор яго вачэй — на так м, здавалася б, мясстым твары вузка расстаўленыя вочы мужчыны ўвогуле к дал давол трывожны цыклопск поз рк.

Твар мужчыны адразу ж змянўся; яго ўсмешка ператварылася ў нахмураную рысу пад жорсткім лбом. Ён падышоў, падняў з падлог нежывую жанчыну паклаў цела ўздоўж стала. Ён абাপёр рук жанчыны побач з ёй пасадзў яе па цэнтры стала, змянўшы позу, як мог, быццам лялька ў натуральную велчыню. Кал Лазар зрунуў на яе зверху ўнз, яна, здавалася, адказала яму шырокім позркам блактыных вачэй, як я выказвал глыбока адчай. І ўсё ж жах, як выказваўся ў... Яе вочы рэзка кантраставалі з задаволеным выразам расслабленага твару — здавалася, яна глядзела на яго з супярэчлівым пачуццям агды самазадавальнення, аднолькава адзначаным здзўленым позркам, ледзь прыкметнай усмешкай, схаванай у кутку вуснаў. І вось яна ляжала, узраючыся ў яго, свдручы сваім вачыма, магчыма, у самыя падвалы Нябёсаў, нават кал мужчына пачаў здымаць з яе вопратку. Асцярожна старанна пальцы мужчыны рухаліся, як пальцы любячай маці з прыкаванай да ложка дачкой, а ён старанна складваў кожную пятлю адзення складваў яе побач з прыкаваным да стала трупам.

Лазар пахнуўся ўчапўся за крокву, каб аднавіць раўнавагу. Ён прыкрыў рот рукой ўздрыгнуў ад нечаканай хвал млоснасці, якая ахапала яго. Скрозь гул мух шчаўчанне насякомых Лазар чуў кожны цяжкі ўдых чалавека з яго раўнамерным булькатаннем мокроты; ён назраў за тоўстым пальцам чалавека, як я грацыёзна разгладжвал складал апошні прадмет адзення. Лазару здавалася, што пальцы не пасуюць да рук вопытнага рыбака, бо яны выглядалі пухлым пяшчотным; у адрозненне ад больш доўгіх, худых больш тоўстых пальцаў яго бацькі — ці яго ўласных, кал ўжо на тое пайшло.

Чалавек аднёс вопратку абутак нябожчыка да задняй сцяны, дзе паклаў хпад варштат сярод акуратнай калекцыі ншых чалавечых покрываў. Там ён застаўся, спной да Лазара, займаючыся прадметам на прылаўку. Лазар уздрыгнуў, кал чалавек крыкнуў яму праз плячо: «Я — Рыбак — Рыбак для ўсех людзей; ты адсюль не сыдзеш! Не, ніхто не ўцячэ з рыбнай хаткі, апынуўшыся ўнутры — ніводны!»

Лазар затаў дыханне.

Рыбак працягваў: «Ты мне не верыш?»

Лазар адмов ўся адказваць, мужчына ўсадз ў канец нажа для зняцця скуры ў варштат, закрычаўшы: «Па тва м маўчанн я разумею, што ты не...» верце ў гэта. Тым не менш, я навучу вас адваротнаму. Н хто не можа схавацца ад мяне; нават вы. Я бачу ўсё, асабл ва справы ўчынк д'ябла!

Але рыбак не глядзеў на Лазара, а стаяў да яго сп ной зб раў камяк сол ў кучу, а потым здрабн ў х у горку дробных гранул. Ён змяў рассып стую соль на далонь расцёр ёю рук шыю, быццам купаўся. І ў раптоўным прыступе перабольшанага задушэння ён выпусц ў вылучэнн з горла выплюнуў х побач са сва м ботам.

Прусы ўцякл . «Я папрашу вас яшчэ раз», — адказаў рыбак, схап ўшыся... нож са стала: «Ты мне не верыш, д'ябальскае нашчадства? Адкажы мне !»

Адчуваючы сябе цалкам выкрытым пад адкрытым кроквам ўсё больш галавакружаным, Лазар прызнаў паразу. Ён уздыхнуў падумаў пра тое, як яго прадстав л як лятучага хрысц ян на ...

Мужчына к нуўся ад варштата, размахваючы нажом схап ўшы голу ю нябожчыцу за валасы. «Адказвай мне, ведзьма!» Ён пакруц ў галавой мёртвай жанчыны , прыц снуў лязо да яе шы закрычаў: «Ты мне цяпер верыш ?»

Лазар сц снуў перакладз ны, з рнуў пам ж ног ўн з на н быта фантастычныя падзе , як я адбывал ся ўн зе.

«А! Дык цяпер ты прызнаешся», — ускл кнуў рыбак нябожчыку. «Кал ўсё страчана, кал ў цябе няма гатовай абароны!» І зноў, як любячая мац , ён выцягнуў глыбока ўздыхнула ўсм хнулася, перш чым акуратна пагладз ць валасы сказаць: «Спачывай, — Ён абл заў бялок яе вока суцешыў яе далей, ц х м шэптам, як Лазар усё яшчэ чуў: — Не трэба слёз. Ведзьмы не пав нны плакаць — тольк прыгожыя маленьк я кветк адчуваюць х смутак.

Лазар наз раў, як рыбак вяртаецца да варштата. Чалавек тачыў свой лязо стукнулася аб раменьчык для заточк , кал ён крыкнуў у адказ, н бы адказваючы на нявыказанае пытанне мёртвай жанчыны: «Так, ты — прыгажэйшая за большасць». Чаму?

У Лазара кружылася галава, у жываце ўсё кружылася. Лян выя мух дакучал яму па твары.

Мужчына ўсм хнуўся сам сабе дадаў уголас: «З табой н кол , дзяўчына. Ты мяне не спакус ш. Я разумею тваю х трасць: ты прык дваешся кветкай тольк для таго, каб схаваць сваё насенне зла».

Лазар стрымаў кашаль. Ён агледзеў будынак. Тольк тады ён зразумеў прычыну сваёй млоснасц , бо пары паходн , як я ўзн мал ся, паступова зб рал ся пад столлю, адб раючы ў яго паветра — ён не мог заставацца на кроквах.

Ён з рнуў на парог дзвярэй ўбачыў, што смяротная доза апошн х прамянёў дзённага святла ўсё яшчэ заставалася звонку — яму было немагчыма лёгка ўцячы з рыбнай хатк . Ён павярнуўся з рнуў на высок я абшарпанья дзверы, перш чым зноў з рнуць на шырокую сп ну рыбака, нават кал яго ўсё больш в давочна адчувалася жаданне кашлянуць. Ён не ведаў ншага выйсця, акрамя як настойл вай сутычк пераканаўчай прэзентацы сябе.

Ён ц ха рухаўся, абап раючыся рукам на бэльк , акуратна апускаўся на мёртвую жанчыну. Потым, стоячы на стале, ён устаў з абодвух яе бакоў. Ён не адводз ў вачэй ад рыбака, кал прысеў над ёй. Ён зата ў дыханне сабраў усю с лу ў сва х канечнасцях, выгнуўшыся зрушыўшы цэнтр цяжару, пакуль яго боты ц ха не дакранул ся да падлог .

Ён, як кот, пайшоў да закратаваных вонкавых дзвярэй спын ўся перад х з хатл вым парогам. Але перш чым павярнуўся — перш чым паспеў падняць руку стрымацца — закашляўся.

Лазар рыбак павярнул ся адз н да аднаго. У сваю чаргу, спалоханы чалавек згуб ў нож, кал той перакульнуўся па каменных пл тах ўпаў нерухома аб паўночную сцяну.

Лазар адарваў поз рк ад нажа, расправ ў крылы зашыпеў на рыбака.

«Трымайся далей!» — закрычаў мужчына, адыходзячы да паўднёвай сцяны.

Лазар сабраўся з сабой сабраў крылы застаўся вартаўн ком дзвярэй, як я ён пакуль што не мог сабе дазвол ць, адкрыў дзверы на дзённае святло. «Заставайся там, дзе ста ш».

«О, я зраблю гэта... прама тут... прама тут, кал вы гэтага жадаеце», — за кнуўся мужчына, паляпваючы па камян сцяны побач з м. Прусак ўцякл . Ён к нуў поз рк на друг бок будынка, туды, дзе ляжаў яго лязо для зняцця скуры.

Позрк Лазара прасачыў за яго позркам; ён прабурчаў. «Пакнь яго ляжаць!» Яны сустрэліся позркам з-за цэнтральнага стала яго трупа. «Сядзь, дзе стаіш». Але калі мужчына застаўся стаяць, Лазар дадаў: «Я хутка пакну гэтае месца. Калі ты сядзеш, то я сяду; і чого дрэннага нам не здарыцца». Разам яны павольна прыселіся, як толькі хвагульны позрк прайшоў пад трупам мясціцы мсталом, яны зноў сустрэліся позркам адзін аднаго. І вось яны сядзелі, на пятках, ціха разважаючы адзін пра аднаго.

Нарэшце Лазар зноў аглядзеў парог за сабой, як цямянеў.

— Вы чакаеце ночы, так? — спытаў рыбак.

— Я хутка пакну цябе, — сказаў Лазар.

Чалавек кўнуў. «Магчыма, так будзе. Змярканне хутка наступіць». Ён застогнаўсеў роўна на падлогу. Ён абапёрся спанной абсцяну падняў калені, каб пакласці на іх рукі. «Як ты прайшоў праз запячатаныя дзверы? Гэтая ведзьма выклікала цябе? Хто ты, нейкі дэман?»

«Я ўзлез на бэльку даху. Я не дэман».

— А! І, вядома ж, ты не дэман; аднак, твае крылы і зубы напрошваліся на гэтае пытанне. — Чалавек адкашляўся і прадставіўся: — Амад, я — Амад Гастон; сын Барабаса Гастона. Калі дазволіце, пад'яду мям?

ТЫ ВЯДОМЫ?

«Лазар — лятучы чалавек», — коратка адказаў ён.

Чалавек павольна глыбока схіліў галаву. «Гонар мой, Лазар, лятучы чалавек».

Лазар у адказ рэзка пакланіўся.

Цікаўны рыбак перапыніў заповоленаю цішыню паміж імі, сказаўшы: «Хоць я выдатны рыбак, дасведчаны п'ясар, ведаю шмат цудаў...»

— Дык вось, мушу прызнацца, што вашы крылаты выгляд глыбока раніць мае пачуцці. — Калі б я быў звычайным богабязным чалавекам, я б пакляўся, што вы — сам Д'ябал. — Ён пацснуў плячыма. — Але, паколькі я не так чалавек, а значыць, вы не можаце быць Д'яблам, магчыма, я павінен успрыняць гэтую выпадковую сустрэчу як урок яшчэ аднаго цуду свету — чалавека, які ляціць у плоці. Ён нахіліўся наперад кўнуў. «Ты сапраўды кажаш праўду? Ты проста лятучы...»

чалавек, ты хутка адправішся ў дарогу, так?

«Я не хлушу, — адказаў Лазар. — Я хрысціянскі лётчык хутка палячу».

— Ну, я не хрысціянін, — заявіў рыбак. — Аднак я таксама не хлушу; я так добры сумленны чалавек, якога я ад сябе вельмі чакаю. — Высока ўзняўшы бровы, ён адкінуў валасы назад, быццам хацеў паказаць сябе з лепшага боку. Потым ён выцягнуў пазногці, разглядаючы іх. Пасля гэтага ён сціснуў вусны, прыклаў да іх палец і задумаўся — магчыма, каб перабольшана паказаць свае бездакорныя здольнасці. «А!» — ён пстрыкнуў пальцам і паказаў на Лазара. «Я даведаўся назву гэтага».

«Імя?»

«Так, гэта назва верша, як я напэўна шукаю пра сваю сустрэчу з табой. Гэта будзе захапляльны твор». Ён усміхнуўся. «І ўвесь свет будзе здзіўляцца яму». Ён раскінуў рукі да столу шырока замахаў імі, быццам звяртаючыся да ўсяго неба. «А верш будзе называцца «Крылаты дэман, як называе сябе хрысціян».

«Гэта была б хлусня; а ты сцвярджаеш, што не хлусіш», — заявіў Лазар.

— Ці так цяпер? Бачыш, нават дэман можа сцвярджаць, што не хлусіць. І любы богабаязны чалавек, як ўбачыў цябе, мог бы паклясціся, што ты дэман.

«Але ж ты казаў, што не баішся Бога».

— Праўда; аднак тыя людзі, як я маглі б прачытаць так верш... ну, яны сапраўды баяцца свайго Бога. — Ён паціснуў плячыма. — Магчыма, усё зводзіцца да наступнага: слова аднаго лятучага чалавека, як называе сябе богабаязным, супярэчыць словам астатняга богабаязнага свету, так?

«Я не дэман. Стварэнне фальшывага запісу як такога было б хлуснёй», — запырэчыў Лазар.

«Каму? Як ваша адно сцвярджэнне можа супрацьстаяць сотні адваротных сцвярджэнняў?»

Як ты можаш мець рацыю, а сто чалавек памыляцца? Няўжо ты настолькі боскі, каб рабціць такое сцвярджэнне?

«Я ведаю гэтую праўду лепш, чым хто-небудзь мог бы сабе ўявіць: я хрысціян-лятун, а не дэман, як прыкладваецца не дэманам».

— Але хто можа прырэчыць аднаму голасу ста? — Ён кінуў галавой.

«Сотня чалавек можа памыляцца, у тым ліку я, калі яны няправільна мяркуюць тое, што правільна».

«Ах, цудоўна!» — усклікнуў рыбак, пляскаючы ў далоні. «У некалькіх вашых словах

абароны, вы абвергл прэтэнз тысячы, тысячы чалавек!

Лазар скрыв ўся. «Што ты роб ш?»

«Я размаўляю з вам . І я сяджу, як вы прас л ».

«Не, чаму вы з м роб це тое, што роб це?» — ён паказаў на труп.

«О, ведзьма», — адказаў ён, раздражнёна махнуўшы рукой, — «Яны ўсе аднолькавыя, вабяць добрыя сэрцы мужчын дзеля бязбожнай нажывы. Не звяртайце на яе ўваг .

«Ты заб ў яе?»

Чалавек усм хнуўся. «Забойцы ведзьмаў заб ваюць ведзьмаў, мой добры чалавек. Вось што мы роб м».

І, будучы хрысц ян нам, як м ты сябе называеш, ты чуў пра святую

нкв з цыю ведзьмаў, так? Ён паказаў пам ж м абодвума спытаў далей:

«Кал я не ўпакоруся, каб узяць гэта на сябе, то хто ж мог бы, накш? Ты?»

«Ты роб ш гэта дзеля Святога Прастола? Царква загадала табе заб ваць жанчын?»

«Ведзьмы, чараўн цы, ведзьмы закл нальн к — не жанчыны; я не заб ваю жанчын дзяцей».

«З табой нешта не так».

Чалавек сх л ў галаву, робячы выгляд, што прыемна здз ўлены. — О? І раскажыце пра гэта.

— Я бачыў цябе, перш чым ты прашаптаў ёй нешта... твой язык у яе вачах. — Лазар пакруц ў

галавой. — Я л чу, што ты называеш яе ведзьмай тольк для таго, каб скрасц яе вопратку абутак.

Лазар наз раў, як твар рыбака ператварыўся ў камень. Раптам ён н бы разламаўся ад яго крыку. «Не заходзь у маё сц плае жытло не смей ра ць мне, лятучы чалавек! Ты н чога не ведаеш пра мяне; н пра мой аг дны абавязак перад сумленнасцю; н пра х трыя спосабы ведзьмаў!» Ён украдкай з рнуў на стосы адзення, перш чым ск раваць поз рк на нож для зняцця скуры.

Чалавек павярнуўся да Лазара, прыжмурыўшы вочы. Лазар стрымаў язык, каб яшчэ больш не ўзбудз ць рыбака. Чалавек нах л ўся наперад, з в днатоўпам тварам.

Пад цьмяным святлом паходн праз круцячыся круг мух Лазар вывучаў свае вочы — усе яны н бы зл вал ся ўнутр набывал падабенства адз най жахл вай сферы, якая вечна глядзела на яго. Чалавек прабурчаў: «Я магу бачыць цябе наскрозь. Мы зус м розныя: ты я. Ты проста прык дваешся мудрым, паўтараючы словы ншых; тады як я кажу зап сваю свае ўласныя словы, бо я мудры». Чалавек расслаб ўся ўсм хнуўся. «Паслухай мяне сёння. Я нап шу пра цябе, о, слаўны Лазар, вечны верш праведн ка ...»

прэтэнцыёзны лятучы чалавек, як знайшоў сорам у святле Праўды

сц снуўся ў цен Мудрасц . Я цалкам расплюшчу цябе зраблю цябе голым у

— Рыбак падмргнуў, усмхнуўся дадаў: — Паколькя жыву асобна ад вас, у мяне ёсць метады, сродк, каб забяўляць розумы людзей.

Лазар сцснуўск вцы глыбока ўздыхнуў, перш чым запырэчыць яму Псаннем дапытл васцю: «Мудрасць ад Бога. Здаецца, ты забваеш, каб захацець жаночага адзення. А што ты зрабўз яе вокам?» Ён пакруцў галавой. «Не, тваё сэрца не ад Бога».

Рыбак нахмурыўся. «Бог? Хто так Бог — твой?»

«Ёсць тольк адз н Гасподзь Бог Усемагутны, Як ёсць на нябёсах».

«Я чакаў такога адказу. Урэшце рэшт, табе трэба абараняць сваю веру. Настаўн к тваёй веры навучыл цябе адказваць менав та так, кал ншыя людз сумняваюцца ў тва м Богу. Тым не менш, абараняючы сваю веру, ты не можаш спасылацца н на як я п сьмовыя ц вусныя словы, як х я ўжо не прадбачыў як я магу адмянць простым сведчаннем мудрасц, роздумам розуму ц адваротным контраргументам. Так м чынам, пазбаў сябе ад болю, кал я магу адарвацца ад цябе, асабл ва ў святле тваёй уласнай веры». Ён схл ў галаву ўсм хнуўся, чакаючы адказу Лазара.

«Ты не дацягваеш да Бога».

Чалавек нахмурыўся, магчыма, чакаючы ад яго большага.

На хв л ну пав сла ц шыня, тольк чуўся раўнамерны шум насякомых трэск ад палаючых паходняў.

Лазар зноў праверыў пунсовы водблск пад парогам дзвярэй, кал рыбак пакл каў яго: «Ты хочаш ведаць, як я стаў так м адрозным ад большасц, праўда? Я адчуваю гэта. Кал табе так важна ведаць, то я табе раскажу». як гэта адбылося».

Лазар пацснуў плячыма — для яго ночы наступ ла недастаткова хутка. Ён к ўнуў.

«Мне ц кава ведаць. Раскажы мне ўсё».

Мужчына ўсм хнуўся к ўнуў у адказ. «Як я чакаў... добра, тады я зраблю гэта. Як...»

так здарылася, што мае бацьк належал да розных каралеўстваў, праз ак яны адз н ад аднаго; аднак аднойчы, кал яны абодва шукал ракав ны на ўчастку сардз нскага пляжу, х сляды перасекл ся, яны закахал ся. Нягледзячы на розную веру, яны таемна пажан л ся, пакляўшыся пам ж сабой, што не будуць не паважаць аспрэчваць веру адз н аднаго. Праз цэлы год пасля пачатку х незвычайнага саюза нарадз ўся я. І пакольк я быў х дз цем, яны пагадз л ся навучыць мяне абедзвюм сва м верам

хоць яны былі разам — як два апсанні падобных гісторый. Калі я стаў дастаткова дарослым, каб сумнявацца ў розніцы паміж маёй бацькай і таксама кляўся мяне прымусіць маўчаць, каб я ніколі не раскажыў нішым пра свае незвычайныя перакананні пра розныя веравызнанні маёй бацькоў. У рэшце рэшт, мы жылі ў каралеўстве зямлі майго бацькі, яго мудрацы старэйшыны плямёнаў забаранялі любыя праявы супрацьлеглай рэлігіі. Мой бацька быў сапраўды добрым чалавекам, бо дазваляў маёй маці таемна практыкаваць сваю веру, ведаючы, што яго галава можа лёгка трапіць у канец лязы, калі яна прызнаецца ў сваёй сапраўднай веры старэйшынам. Тым не менш, у сваёй няжывучай старэйшыны не заставаліся мудрэйшымі. І з цягам часу я аднойчы прыняў не аднаго, а сямі багоў». Рыбак угледзеўся ў твар Лазара.

— Сем? — спытаў Лазар, наўмысна кіннуўшы галавой, зноў зрунуў на ўсё яшчэ з хатлівага парога. — Чаму, столькі багоў? Рыбак пстрыкнуў пальцам і сарамліва ўсміхнуўся. — Я чакаў такога пытання.

І, быццам малётнае дэжавю ў яго ўяўленні, Лазар успомніў, што ўжо чакаў, што гэты чалавек пахваліцца: ужо чакаў такога пытання. Больш за тое, ён неяк ведаў, што чалавек можа працягваць гаварыць пра сябе нават да ночы.

— Сапраўды. Я шанавалі сямі багоў, — працягнуў мужчына, падняўшы насок бота, назіраючы, як да яго набліжаецца паўзучы жук. — Мой мудры бацька маліўся шасці багам, а мая добрая маці малілася толькі аднаму — тваму уласным, якога ты цяпер абараняеш як адзінага. — Чалавек апусціў бот; жук шчоўкнуў, ён усміхнуўся Лазару. Ён нахлынуўся наперад дадаў: — Бачыш, я ведаю ўсё пра твайго Бога, а гэта быў толькі адзін з маіх.

«Альбо ты прымаеш Яго, альбо не», — прапанаваў Лазар. «А паколькі ты ўжо ведаеш Яго, але вырашаеш адмовіцца, я разумю, што мала што магу прапанаваць, каб пераканаць цябе ў адваротным». Лазар зрунуў на яго і спытаў: «Магчыма, нешта было...» што павярнула цябе супраць Яго?

Рыбак злосна зрунуў на Лазара. Потым гучна захлынуўся адкашляўся, быццам спрабуючы ўпрыгожыць момант адхаркванняў. Ён выплюнуў мокроту побач са сваімі ботамі і кнуў рэзкі позірк на Лазара. «Дазвольце мне скончыць сваю

словы, перш чым падбухторваць да сваёй лухты.

— Прабачце, — сказаў Лазар.

Ён зноў адкашляўся змякчыў позрк. — Так, усё скончылася, калі маці зразумела, што мой бацька таемна заляцаўся да новых жанчын. — Ён пакруціў галавой. «Паміж нам было столькі сакрэтаў. Маці была такая ж гарачая, як ён, мудрая». Ён уздыхнуў. «У парыве гневу яна выхапіла яго меч, пакуль ён спаў. Але ён прачнуўся, у блытаніне не блізка сну, палчыўшы яе цень за цень няпрошанага госця, забіў яе — мёртвай там, дзе яна стаяла. Яна б не зрабіла яму шкоды; яна пакланялася яму, як узыходзячаму сонцу».

— Мне вельмі шкада вашай страты, — адказаў Лазар, зрунуўшы на парог.

— О, я мяркую, што так, — сказаў мужчына з моцным сарказмам у голасе. — Тым не менш, я прачнуўся наступнай раніцы, нічога не ведаючы пра тое, што адбылося. Я памятаю той дзень усё яшчэ выразна — ляжу ў ложку, асвятляецца цёплым сонцам, чуецца спеў птушак, дыхаюць вады выпарэнням зялёных далін ўзносяць малітвы падзякамамішматлікамі багам — не ведаючы, што побач са мной у новым пако ляжаць мая памерлая маці плачучы бацька. — Ён махнуў рукой у бок Лазара. — Так, я ведаю, што вы хаваеце да мяне шкадаванне — не трэба, добры пане.

Лазар толькі пацсунуў плячыма.

Чалавек працягваў: «Ашаламлены стратай адзінага сапраўднага кахання ў сваім жыцці, мой бацька неўзабаве пасля гэтага скончыў жыццё самагубствам; аднак перад смерцю ён запатрабаваў, каб я пакляўся яму: што я павінен цалкам адмовіцца ад яго веры прыняць веру маёй маці — з яе адзіным Госпадам Богам Усемагутным. Я быў незадаволены ім; я адмовіўся. Таму ён заплакаў; потым ён памёр, я апынуўся адзіным, з сямю — сямю багамі, як я, паміж усіх мям, не маглі абараніць нават мужа жонку ад хуласнага вечнага кахання адзінага аднаго». Ён нахлынуўся наперад, зноў углядаючыся ў твар Лазара.

Лазар кнігнуў. «Сем».

— Сем, — усклікнуў мужчына, падняўшы столькі ж пальцаў. Потым ён пляснуў у далонь усміхнуўся. — Такімі чынам, я пахаваў абодвух сваіх бацькоў, кожнага паводле звычаю, пакінуў дзевяць магіль у пяску, перш чым пакінуць сваю радзіму.

«Дзевяць?» — адчуў сябе абавязаным спытаць Лазар.

Рыбак усмехнуўся. «Роўна стольк ж; бо я пахаваў твайго Бога ў тых радах» таксама маглы».

Лазар дакараў яго: «Ён — Першы Апошн, слова Ягонае не загне навек».

«У сваёй пранэ звай памяц я веру, што гэта была трэцяя магла. А што наконт слоў? Я — паэт, несмяротны. У словах я не колне памру, мой слаўны Лазар, лятучы чалавек». Ён пстрыкнуў пальцам прашыпеў, быццам шаптаў таямніцу: «Пакуль хоць адна душа слухае, я живу, шапчучы словы. Гэта праўда. Я — я».

Цшыня памжм была тольк мгненнай, бо яе парушыў прыступ рыбака пранэ звай смех. Ён стукаў далоням па каменнай падлозе, усклакаючы пад барабанны бой: «А цяпер скажы мне, о Лазар, лятучы чалавек! Якая вера была сапраўднай, а якая лжывай? Паспяшайся! Адкажы мне! Адкажы мудрым» паэт, каб мы ўсе не загнулі без яго!

Лазар устаў. «Спынся!»

Чалавек засмяўся абнаваўча паказаў на яго пальцам. «Як я чакаў! Вам балюча думаць пра сваё маленькае месца ў гэтым свеце». Ён прыхнуўся да сцяны, усё яшчэ хх каючы хстаючы галавой. «О, як гора яны адчуваюць, кал думаюць пра магчымасць памыляцца ў тым, у чым яны жадаюць мець рацыю. О, сумневы, як я бачанне розум прыводзяць да сляпой веры». Ён зрунуў проста на Лазар. «Цне адчуваеш ты трывожнага пачуцця ў свах разважаннях пра сябе?»

Лазар зноў прысеў, яго позрк быў скраваны на абветраны твар мужчыны — яго вочы. Ён дакараў яго: «Я адчуваю, што снуе шмат фальшывых вераванняў х прарокаў; аднак я ведаю, што мая вера ў Усемагутнага Бога — адзкая сапраўдная вера».

«Хлусня!» — закрычаў мужчына, ляпнуўшы па падлозе. Паляцел запаленыя мух. Ён паспешлва скрыжаваў рукмоцна абняў тулава, гайдаючыся туды-сюды, гледзячы ў стольпрамаўляючы словы, як я, здавалася, ведаў прамаўляў на памяць. «Няма багоў. Няма раю. Няма пекла. Няма нанёлаў, н святых, н ...»

— Дэманьы ц д'яблы. — Ён неаднаразова гайдаўся ўз раўся ўверх, н бы пагруз ўся ў свае думк , працягваў: — Н як х прыкмет х не снуе — н дзе — н якага пацверджання — н намёку — н кропл ...
— Хлусня, — цвёрда адказаў Лазар, звяртаючы на сябе ўвагу чалавека . — П санне — гэта пацвярджэнне. Гэта Слова вашага Усявышняга Госпада Збаўцы, якое вы адмаўляеце.

Чалавек зах стаўся, Лазар заўважыў рэзкую змену ў яго выразе твару; яго настрой, здавалася, мгненна змян ўся — з твару непакорл вага чалавека, в давочна знерваванага, ён стаў чалавекам спакойнага характару з вытанчаным нтэлектуальным манерам паводз н. Ён падняў падбародак з рнуў на Лазара зн зу свайго дзюбападобнага носа. «Ваша п санне, як вы яго называеце, — гэта ўсяго тольк сумесныя намаганн даўно памерлых фанатычных кн жн каў, як я жадал , каб усе нашчадк чул х словы як адно слова — як адз нае слова Бога веры, якое яны ўяўлял сабе пам ж сабой. Атрымл ваецца, што людз п шуць пра багоў дэманаў, бо баг дэманьы н кол не п сал пра сябе». Ён паграз ў пальцам Лазару, к ўнуўшы. «Магчыма, вы здз в цесея, як гэта я магу ведаць так я вял к я рэчы».

— Не здз ўляюся, — прабурчаў Лазар, зноў правяраючы дзверы.

— І я вам скажу, — працягнуў рыбак , не зважаючы на яго заўвагу. — Падчас ма х шматл к х падарожжаў — па розных землях х народах — я сустракаў шмат так х твораў, як вашае п санне, ўсе яны абвяшчаюць сябе святым словам .

боск я ўказы багоў. Я бачыў х мноства: пергаменты, гл няныя пасудз ны; каменныя драўляныя табл чк ; разьбяныя малюнк на ствалах дрэў; нават шнары адзнак на тварах жыватах людзей, як я сцвярджал , што яны был боска бязбольна нап саны, пакуль яны спал . — Ён пляснуў у далон . — І, магчыма, вы захочаце даведацца, што, на маю думку, найбольш распаўсюджанае пам ж м ?

«Я гэтага не жадаю » , заўважыў Лазар.

І ўсё ж чалавек настойваў на сва м. «Іх падабенства заключалася ў тым, што што б яны н перадавал як боскае пасланне, у х заўсёды была ншая частка гэтага пасланья для чытання, што боскае пасланне было абсалютнай праўдай, так што любое ншае сцвярджэнне пра адваротнае было лжывым. І чаму вашае П санне можа адрозн вацца ад астатн х гэтых «боск х»

пасланняў», бо яно таксама абвясчае, што нашыя веры багнерэальныя, акрамя тых, каго яно мкнецца зрабць рэальным? Чаму так, каб гэта не было проста чарговым «боскым пасланнем» сярод многіх? Скажыце; якая ў гэтым большая праўда? І як вы можаце адмаўляць маю праўду пра гэта? — Ён усміхнуўся падмргнуў.

Нарэшце Лазар дакараў яго: «Праўда ў тым, што ты не прымаеш Госпада Яго Слова. Гэтак жа, як нашыя сумняваюцца ў тым, чаго яны не прымаюць, не разумеюць, так ты. Менавіта тваё адмаўленне — гэта твая пагубная бэль. І калі ты сапраўды прымаеш Слова Бога, нашага Нябеснага Айца, тады вы не будзеце сцвярджаць, што кажаце праўду, адначасова адмаўляць Пасланне. Вы не можаце адмаўляць гэтую праўду, каб не хлусіць».

— О, але я магу... хлусіць, — запырэчыў рыбак. — Я не хлушу. Я добры справядлівы чалавек, нават сумлены.

Лазар зрунуў на труп на стале, пакруціўшы галавой. «Не, ты злы чалавек, як толькі прыкдваецца добрым. Ты не прапануеш нічога добрага супраць Богу, акрамя адсутнасці веры ў Яго Яго Слова».

Лазар заўважыў муху, якая прапаўзла па лбе рыбака; яна спынілася прама паміж яго бровамі.

Чалавек, здавалася, не заўважаў насякомага на лбе, усміхнуўся адказаў: «Я нічога не атрымаю, разбурыўшы тваю веру. Толькі ты можаш страціць, калі яе адхіліш перад нерухомым абліччам Праўды». Ён падняў далонь пацснуў плячыма. «Ты...» — Бачыш, цяжар праўды ляжыць на табе, а не на мне, бо я не сцвярджаю, што багнерэальныя. — Ён шырока ўсміхнуўся, калі Лазар назваў, як муха поўзае па яго твары, перш чым зарыцца ў бараду.

«Бог рэальны. Няма нашых багоў перад ім. Ён ёсць — я ёсць», — заявіў Лазар. «Ёсць? Ёсць?» — спытаў яго чалавек. «А калі б я сказаў вам, што за гэтым стаіць ваш Бог?» — Дзверы, — спытаў мужчына, паказваючы на высокія абшарпанія дзверы, — вы б мне паверылі?»

«Я б табе паверыў».

Рыбак схіліў галаву нахмурыў бровы. — Чаму ты сляпа верыш мне, калі на мне павяна быць цяжар праўды, каб даказаць, што твой Бог за дзвярыма?

«Магчыма, вы не бачыце праўды, бо шукаеце таго, хто павінен несеце цяжар?»

— Добра, — сказаў ён, здавалася, задуманна, паклаўшы палец на падбародак адганяючы з барады муху, якая калісьці ўпала ў яго, — калі я не адчыню дзверы, не раскраву нічога праўды ў сваім сцвярдзэнні, як вы маглі б паверыць мне загадзя?

«Я чакаў такога пытання», — адказаў Лазар. «Мне не трэба, каб мне адчынялі дзверы». ведаць, што Дух Божы ўсюды ва ўсім. Ён за гэтым дзвярыма; у гэтых камянях сцен; у бэльках даху ...

Ён адмахнуўся ад мух тыцнуў пальцам у бок трупа. «Ён нават у яе.»

Чалавек адпусціў яго, усміхнуўшыся пакруціўшы галавой, а Лазар працягнуў: «Хто стварыў яе, калі не Гасподзь Бог? А хто стварыў горы рэкі, цю сонца месяца? Ты?» Ён пакруціў галавой. «Не, Бог Усемагутны стварыў усё — так напэўна ў Псалм. Таму ты можаш пакруціць дзверы зачыненым адпачыць, упэўнены, што ўсё вакол цябе — доказ Божай прысутнасці».

— Не думаю, — запырачыў мужчына. — Адзінны доказ, які вы прапануеце, — гэта паказаць мне, што мая рыбная хатка снуе... што ведзьмы ёсць... што тут ёсць усё, што павінна быць тут. — Ён узняў рукі. — Але вы ўсё ж пераканалі мяне, што ваша...

Бог — гэта нешта большае, чым ваша жаданне бачыць яго рэальным — калі, вядома, вы не жадаеце каб паказаць Яго мне праз вока ведзьмы ці праз твар месяца. Ці не маглі б вы паказаць мне? Я б сапраўды адчуў удзячнасць за гэта.

Лазар назіраў, як рыбак нахлыўся наперад, кнуўшы позірк на падлогу рыбнай хаткі на свой нож для зняцця скуры.

— І я хацеў бы, каб вы заставаліся там, дзе сядзеце, — прабурчаў Лазар.

Чалавек расслабіўся, прыхінуўшыся да сцяны, ўздыхнуў. «Адкажыце мне вось на што: калі б не было камянёў, брусаў, ведзьмаў, гор ці нават сонца — калі б нічога не было, то як...»
ці мог бы ты ўсё яшчэ верыць у сьнаванне свайго Бога?

«Калі б нічога не сьнавала, то я таксама быў бы нічым нічога не мог бы ведаць.»
Аднак, паколькі я ёсць я, то я ведаю, што Бог таксама снуе, бо я не стварыў сябе сам».

Чалавек сціснуў сківіцы абдумаў адказ Лазара. На кароткі час запанавала цішыня.

Нарэшце чалавек спытаў: «Чаму вы прын жаеце Вял кага Творцу, называючы Яго ўсяго тольк богам, царом ц бацькам?»

«Вял к Творца? Ты маеш на ўвазе «Усемагутны Бог?»»

«Не. Я не казаў «Усемагутны Божа»; я не казаў «Цар», «Гасподзь» ц «Волата Багоў»; я казаў...» не кажы, Бог добра ц Бог зла. Я сказаў, Вял к Творца, якому не патрэбна н слаўнае мя, н высакародны тытул.

«Усемагутны Бог мае шмат мёнаў. А вы даяце Яму яшчэ адно, называючы Яго «Вял к м Творцам».»

— Я чакаў гэтага. — Ён уздыхнуў пастукаў пальцам па назе, чытаючы павучанн Лазару. — Усюды, куды я хадз ў, кожны чалавек, якога я сустракаў як кляўся ў вернасц Богу, абвяшчаў тое ж самае, што вы цяпер : яго Бог — Вял к Творца. Але Вял к Творца — гэта не Бог людзей. Вял к Творца стварыў людзей прымус ў х здз ўляцца гэтаму свету верыць у сва х Багоў. Збярыце, кал хочаце, майго слаўнага лятучага чалавека, як называе сябе Лазарам.

«Бог ёсць Праўда; мне не трэба абараняць Яго перад абл ччам блюзнерства».

Рыбак скрыв ўся, перш чым засмяцца. «Бог ёсць Праўда? Гэта ўсё — проста так — н чога больш?» — Ён засмяўся. «Ну, вядома, вы можаце сказаць такое; гэтак жа, як любы чалавек мог бы сказаць, абараняючы свайго Бога, што яго Бог ёсць Праўда. У рэшце рэшт, як чалавек быў бы настольк дурным, каб вызнаваць веру ў фальшывага Бога?» — Ён засмяўся. «Вы н чога не сказаў шмат чаго сказаў адначасова — н чога значнага не сказаў ў абарону свайго Бога; аднак, шмат што раскрыла пра вашу няздольнасць добра абаран цца нават самым простым сцвярджэнням ».

«Я ж казаў, што не абараняю Яго; я проста дзялюся Яго праўдай», — заяв ў Лазар. — О? — чалавек нах л ўся наперад. — Тады адкажы мне на гэтую праўду: Вял к Творца добры ц злы?

«Кал ты маеш на ўвазе Бога, значыць, Ён добры».

«Хлусня! Вял к Творца — гэта ўсё! Усё ад Вял кага Творцы — усё добрае, усё злое, ад кветак да ведзьмаў — усё! Як ты можаш сцвярджаць, што дзел шся праўдай, кал прапануеш тольк напалову праўду? Я таксама падазраю, што ты верыш, што зло паходз ць тольк ад д'яблаў дэманаў, так?» Ён к ўнуў, усм хаючыся.

«А адкуль жа ўзял ся гэтыя злыя стоты — сам па сабе? Раскажыце мне такую дз цячую казку!»

«Здаецца, ты ведаеш Слова Божае без майго тлумачэння», — сказаў Лазар.
«Чаму ты просі мяне падзяліцца Праўдай, а потым адкажаш яе?»
Рыбак пацснуў плячыма. «Калі б я расказаў вам адным дыханнем пра ўсё, што не так з вашым перакананнем, то вы б, магчыма, пашанцавала адкажуць усе гэтыя пытанні адным узмахам рук. Я не хачу марнаваць такія значныя працяглыя намаганні, уважліва разглядаючы шматлікія грані вашых лжывых уяўленняў, толькі для таго, каб вы зрабілі мне дзіўныя дурныя дакоры, такія ж нязначныя, як, магчыма, «Я вам не веру» або «гэта не так». Таму, безумоўна, неабходныя ваша ўвага і актыўны ўдзел. Ця хацелі б вы паўдзельнічаць у такім адкрытым абмене ў пошуках Ісціны, мой слаўны Лазар Гогу, сын Івана Гогу?»

Лазар пакруціў галавой. Ён зярнуў на мужчыну. «Не, я так не думаю». «Нават ні слова? Твой шчыльны рот просіць аб цяшын, але твае вочы кажуць іншае. У хачу бачыць крыкліваюць каўнасць прагу адказаў на твае шматлікія пытанні». «А можа, ты бачыш чужыя толькі тое, што жадаеш бачыць чужы, мой гэтак жа слаўны Амад Гастон, сын Барабаса Гастона?»

Рыбак засмяяўся пагразаючы пальцам Лазару. «У цябе кемлівае!»
Выдатна сказана! Тады, магчыма, мы абодва внават у падобных памылках у прадбачлівае — ты, з тым, што вы не можаце ўбачыць як фундаментальна няправільнае ў вашай веры; са мной, з чаго я не павінен бачыць у тваё х усе яшчэ галодных вачах. — Лазар сцснуў зубы, калі чалавек працягваў. — Цяпер, паколькі я мудры і гатовы дапамагчы, мой крылаты, я падзялюся з табой самой праўдай пра людзей і багоў.

— Абавязкова? — прабурчаў Лазар, коратка агледзеўшы дзверы за сабой, пакуль рыбак таксама ўкрадак зярнуў на свой згублены нож.

«Сапраўды», — пацвердзіў чалавек. «Гэта так: як дзецццяшашаюцца ў прысутнасць бацькоў, так і бацькі знаходзяць сцяшэнне ў багоў. І як дзецццяшашаюцца бацькоў аб к раўнцтве, упэўненасць м ласэрнасць, так і бацькі моляцца багам аб к раўнцтве, абароне м ласць. У рэшце рэшт, калі бацькі былі яшчэ дзеццям, яны таксама пакутавалі ад няўпэўненасць, страху і глупасці»

ты пакуль што зразумеў(-ла), што я маю на ўвазе?

Хоць Лазар зразумеў сэнс яго сказанага, ён нічога не адказаў, бо быў цалкам паглынуты вдавочнай недарэчнасцю дзёўнага, калі не сказаць фантастычнага вядомага перад м. Зачараваны, ён глядзеў на рыбака, як паспяхова прадэманстраваў рэзкую праніклівасць цвярозы роздум, як пачаў чытаць яму лекцыю з-за трупа, якому ён толькі хвілінку таму чытаў лекцыю, распрануўся аблазіў яму вока.

«Тваё маўчаннем я збіраю цябе, каб ты сабраў мяне», — заявіў рыбак, звяртаючы ўвагу Лазара. «А цяпер я адкрыю табе яшчэ большую ісціну, якую ты напэўна адмаўляеш з-за сваёй веры. Вось што значыць: Вялікі Творца — гэта ўсё. А паколькі ён ёсць усюды, у яго няма знаёмага аблаччча, каб суцэшыць нас і суцэшыць; няма бацькоўскіх рук, каб даць нам упэўненасць і абарону; няма матчынай мовы, каб суцэшыць нас і вылечыць нашыя пакуты». Ён пагразаў Лазару пальцам. «Цяпер вы ведаеце, чаму снуюць кніжкі казак пра багоў. Людзі рытуальна запісваюць гавораць пра багоў паміж сабой, спецыяльна для таго, каб пераканаць сябе ўсе разам, што багі сапраўды снуюць. І ў сваіх любімых лістах Святога Пісання — у сваіх спеўных пропаведзях — яны надаюць багам аблаччча, форму імя. І, як вернікі ў вашага ўласнага Бога, яны называюць яго «Яго, Айца, Госпада Цара» надаюць яму такія рысы, як «гнеў, мільсэрнасць, смутак і ласка»; быццам яны стварылі свайго Бога па вобразу свайго». Рыбак усміхнуўся. «А цяпер адкажы мне на гэта, о слаўны Лазар: калі б св. нн маглі здэўляцца самі сабе шырокаму свету; калі б яны былі гэтак жа здольныя, як чалавек, то ці не маглі б яны гэтак жа пасаць гаварыць пра багоў, як я быў па вобразу свайго?»

«Калі б тваё сэрца было з Богам, то я не думаю, што ты павінен здэўляцца таму, чаго не могуць зрабіць св. нн», — сказаў Лазар.

«А калі ты не здэўляешся таму, што не падобна на здольнае св. нн, то як ты можаш цалкам зразумець тое, што падобна на тваё няздольнае «я»?» — саркастычна спытаў чалавек.

Лазар сціснуў сківіцы. «Мне не трэба абараняць майго Бога перад аблачччам Яго ворагаў; і, што да мяне, я цалкам здольны сваёй верай і разуменнем зразумець, што табе не хапае такіх жа здольнасцей».

Рыбак зашыпеў, засмяўся адпусц ў яго, махнуўшы рукой. «О, але я веру ў свае здольнасц ў Вял кага Творцу гэтак жа, як вы, у свае дурныя дэ сляпыя перакананн , каб хаваць вочы ад балючай праўды бязл таснага поўнага зла свету». Ён пац снуў плячыма. «Усе яны робяць гэта — гэтак жа, як вы. Яны вырашаюць верыць у лепшае месца ў клапатл вых багоў, каб суцешыць свае шматл к я жыццёвыя нягоды». Чалавек апусц ўся пакруц ў галавой, цяжка ўздыхнуўшы.

«І ўсё ж, на жаль, яны застаюцца ў жорстк м свеце; а х баг — гэта ўсяго тольк адчайныя спробы надаць знаёмы твар бясформеннаму безабл чнаму Вял каму Творцу». Ён захлынуўся адкашляўся, дадаўшы: «У сва х марах пра лепшае месца яны адмаўляюцца глядзець на свет, як стварыў Вял к Творца». Чалавек заплюшчыў вочы , здавалася, заплакаў, кал Лазар сх л ў галаву.

Лазар уздрыгнуў, кал мужчына стукнуў рукой па падлозе зарагатаў . «Як я жаласныя звяры!» — ускл кнуў ён. «Іх баг — гэта ўсяго тольк н кчэмныя выявы лялечных галоў, як я не адпавядаюць падабенству Вял кага Творцы!» Ён зноў засмяўся. «І больш за тое, яны не тольк сцвярджаюць, што х Бог — Вял к Творца, але мног я з х таксама клянучца, што Вял к Творца ўклаў сваё насенне ў жанчыну нават спарадз ў чалавека-бога!» Ён усм хнуўся пакруц ў галавой. «З ус х « дурныя дэ — бог-чалавек, якому яны пакланял ся заб вал ». Яго выраз твару рэзка змян ўся на н быта задуменны. Ён уважл ва паглядзеў на Лазара пачухаў бараду. «Ты сапраўды можаш паверыць у такую неразумнасць?» Потым ён падм ргнуў ўсм хнуўся.

Пад сп ральным полымем паходн , пад халодным поз ркам мужчыны , Лазар мог адкрыў у сабе той самы палымяны халодны поз рк, што кал сыц быў у вачах яго мац , — тую ж бяздушную запал, што гарэў у х. Ён запырэчыў рыбаку цытатай з П сання: «Бо так палюб ў Бог свет, што Сына Свайго Адз народнага даў, каб кожны, хто верыць у Яго, не заг нуў, але меў жыццё вечнае».

Тэатральным жэстам мужчына ўзняў адну руку высока ў паветра, а другой прыц снуўся да грудзей сказаў: «Слухайце! Вашы словы — сапраўдныя к нжалы ў ма м сэрцы, так ран ць мяне! Вы х добра падрыхтавал », — здзекл ва ўскл кнуў ён. — «Так нечакана; так свежа сказана! Ваша мудрасць ...»

Лазар змян ў позу з рнуў на лязо, з якога здз рал скуру, кал той млява апусц ў рук побач з м павярнуўся да Лазара з заборным выразам твару, перш чым дадаць: «У таго, у каго ты пазычыў гэтыя словы, ты пав нен вярнуцца да яго сказаць яму, што яны пустыя без мудрасц ». Ён пстрыкнуў пальцам паказаў на Лазара. «Больш за тое, ты пав нен сказаць яму...» што ён удвая большы дурань — па-першае, за тое, што паверыў у гэтыя словы праўду; яшчэ раз за тое, што пераканаў цябе паводз ця сябе са мной як так самы нахабны прапаведн цк дурань, як ён паводз ў сябе з табой! — Рыбак моцна абхап ў сябе рукамі прыц снуўся сп ной да сцяны, сядзячы нерухома з каменным тварам, ўтароп ўся на Лазара.

Лазар успомн ў раптоўную змену ў сва м целе. Ён мог успомн ця тольк тры разы за сваё жыццё такую ж крыўду, якая, здавалася, у той момант сагрэла яго. Ён успомн ў выבל ск гневу, кал кап тан заб ў яго бацьку — зрэнк яго вачэй звуж л ся. Ён успомн ў сваю голую мац , якая падрывала б... яго вера спроба заб ця яго крылатай пачварай — ён сц снуў кулак сц снуў ск в цы, абдумваючы шэпт салдат Гугона , як я абв навачвал яго ў тым, што ён крылатая пачвара, якой ён не быў — кропелька поту прабегла па жорсткай л н яго твару, кал Лазар вывучаў в давочна здольнага чалавека перад сабой, як паводз ў сябе як пачвара высмейваў самы падмурак яго веры. Ён глыбока ўздыхнуў ўтароп ўся на чалавека, як адважыўся адкац ця краевугольны камень яго камфорту, а разам з м ўпэўненасць у тым, што ён у асноўным падобны на свайго бацьку зус м не падобны на сваю пачварную Мац .

«Н чога падобнага да Мац — не сапраўдная Пачвара», — суцешыў ён сябе, расслаб ўшыся з уздыхам дз ўнай усмешкай, кал адказаў. — «Я не запазычыў гэтыя словы ў кагосьц ншага, як ты сцвярджаеш. Гэта Слова Божае ў Святым П санн . І пакольк ты сцвярджаў, што ведаеш П санне, але, здаецца, не ўспам наеш Слова Божае, кал яно табе адкрываецца , то, магчыма, ты схлус ў?»

Рыбак адказаў той жа дз ўнай усмешкай. «Я не хлушу. І, кал ласка, паспрабуйце ўспомн ця, што я чалавек сумленны нават добра разб раецца ў рэчах. Я цалкам памятаю ваш урывак з Святога П сання — кожнае слова кожны верш, ва ўсёй яго зводцы». Тым не менш, хоць ты можаш набыць так я здольнасц , што пераўзыходзяць любога звычайнага чалавека, я не так чалавек. — Ён адкашляўся зноў усм хнуўся. — Так скажы мне, мой слаўны Лазар, лятучы хрысц ян н начнога неба, апрануты ў чорнае;

ты таксама пашаш?

«Я пашу», — адказаў Лазар. — «Аднак, калі ты ведаеш кожнае слова кожнага верша з Псалма, як ты сцвярджаеш, то ты мог бы расказаць верш: 2 Царстваў, 35 з 17?»

Рыбак скрыў ўся скрыў ў губу. «Хоча ты, што выбрала менавіта гэты верш для правэркі маіх здольнасцей. Тым не менш, я прымаю твой выклік чакаю...»
«Тую ж дэманстрацыю па чарзе». Ён уздыхнуў прамармытаў верш: «Не бойцеся
ншых багоў, не пакланяйцеся ім, не служыце ім не прыносьце ім
ахвяр». Чалавек пляснуў у далонь дадаў: «Вось ўсё».

А цяпер, дазвольце мне яшчэ раз нагадаць вам, што я пакланяюся толькі Вялікаму Творцу
не пакланяюся такім багам, як ваш. — Ён паказаў на Лазара. — Ваша чарга — раскажыце
мне пра Прыказкі, 1 з 8. Як гэта чытаецца?

Лазар успомніў гэты ўгол, кажучы: «Ці ж не кліча Мудрасць? Ці ж не розум?»
даць свой голас?

«А!» — усклікнуў мужчына, падняўшы брыво. — Магчыма, у вас ёсць нешта яшчэ невядомае?»

Лазар клінуў. — Магчыма, ты зразумеў, што мне не трэба хваліцца сваімі
здольнасцямі? Але ж, калі ты настойваеш на гэтым — як ты, — я ведаю кожнае слова
кожнага верша з Псалма, Амад Гастон; рыбак паэт, сын Барабаса Гастона.

Мужчына падняў другую брыво, роўна як першую. — У цябе таксама ёсць дар — дар
непадзеленай памяці?

— Я памятаю тое, што бачу і чую, калі гэта азначае твае словы, — заявіў Лазар.

«Толькі адзін раз ты нешта бачыш і чуеш, ты назаўжды гэта памятаеш?»

«Пакуль што», — адказаў Лазар холадна дадаў: «Але я не жыву вечна,
а ты?»

Мужчына ляпнуў сябе па лбе, вядома ўражаны, сказаў, гледзячы ў столь. «У
Заўвесь час свайго жыцця я ніколі не сустракаў нішага падобнага да сябе! А ў гэтага ёсць крылы! Як я ж...
— Вялікі Творца стварыў з нас грандыёзны замысел! — Ён клінуў, здавалася б, радасны
позірк на Лазара прапанаваў: — Магчыма, мы з табой больш падобныя,
чым мне здавалася спачатку!

Лазар з рнуў на труп, як ляжаў пам ж м . «Мы зус м не падобныя».

— О, але ж мы так я, — настойваў мужчына, размахваючы рукамі . — У нас аднолькавы замысел: ты я, бо мы адораныя праклятыя адным тым жа — быць цалкам усведамляючым сябе. — Ён сеў назад, прыжмурыв вочы спытаў Лазара: — Кольк разоў ты перачытваў адны тыя ж вершы свайго набожнага тэксту? «Святое П санне — гэта Слова Божае, а не набожны тэкст», — адказаў Лазар. «І я перачытваў адны тыя ж вершы шмат разоў, як вы».

Чалавек скрываў твар. «Тады чаму вы чытаеце тое, што ўжо прачытаў, каб вашы ўспам ны не былі таннейшым за тыя, пра якія вы кажаце?» «Маё добрае ўспам нанне Божага Слова не робіць мяне яго майстрам», — заявіў Лазар. «З кожным новым прачытаннем я адкрываю для сябе новыя сэнсы». Потым ён нахлынуўся наперад з Ударыўшы кулаком аб падлогу, Лазар заключыў: «Нават поўнае ўспам нанне не надае поўнага сэнсу рэчам, якія ўспам наюцца».

Чалавек абапёрся аб сцяну, усміхнуўся пачаў стукіць пальцамі . — Магчыма, вы кажаце праўду, бо памяць не спрыяе разуменню; аднак я не памятаю ніякай дыскусіі паміж намі наконт «разумення» слоў. Ён падняў брыво к ўнуў. — Але, паколькі вы падводзіце нас да караня дрэва, які ўключае ў сябе сам сэнс п'сьмовага слова, магчыма, мне варта падзяліцца з вамі тым, што снуе шмат спосабаў вымярэння сэнсу п'сьмовых твораў, акрамя таго, што ў хнап сана. Чалавек пакруціў галавой.

тыцнуў пальцамі у Лазара ўсміхнуўся. «Ты сцвярджаеш, што перачытваў свой набожны тэкст зноў і зноў, хаця б для таго, каб лепш зразумець яго сэнс. Адкажы мне: ці разглядаў ты хоць раз сэнс яго вершаў праз словы паняцця, якія ў хнап не ўтрымліваюцца? Ці ўзважваў ты хнап сэнс з улікам усяго таго, чаго яны не кажуць? Ці знайшоў ты больш сэнсу ў гэтых вершах дзякуючы стараннаму падбору слоў, паняццяў паўтарэнню таго ж самага? Ці ты быў настолькі захоплены чытаннем вершаў, што не змог убачыць усяго сэнсу свайго набожнага тома?»

«Я чытаю вашыя П санні не для таго, каб даведацца пра тое, чаго ў хнап няма; гэтак жа, як я не чытаю пра птушак, каб даведацца, які рабці хлебці вно. Вы кажаце, але нічога не кажаце». — О, але ж я так раблю; гэта ты слухаеш, нічога не чуешы. Скажы, калі ласка, колькі тэкстаў ты прачытаў, Лазар?

«Многія».

Чалавек к ўнуў, в давочна задумаўшыся. «Шмат? Тады скажыце мне, кольк з гэтых тэкстаў был набожным тэкстам ? Кольк з х гаварыла пра розных багоў веры — тых, акрамя гэтых п санняў, як я вы цяпер прымаеце за сц ну?» «Я не так , як ты, каб прымаць шмат багоў, паняццяў глупства. Ёсць тольк адз н Бог, адно Слова адна Праўда; мне не трэба чытаць хлусн ».

«І я чакаў такога адказу. Тым не менш, я падзялюся з вам думкам , як я вы катэгарычна адмаўляецеся чуць. Вось што: як кожны чалавек нараджаецца, так кожны пам рае. А пакольк н хто не хоча пам раць — пакольк кожны чалавек хоча жыць вечна — людз вынайшл спосаб спосаб пазбегнуць пакут ад разважанняў пра ўласную смерць. Што вы думаеце пра такую праўду?»

— Магчыма, ты знойдзеш спосаб моўчк паразважаць пра свой скон, так? — спытаў Лазар , коратка з рнуўшы на слабае ззянне парога дзвярэй .

Рыбак х х кнуў працягнуў: «Як любы чалавек любой веры, ваша прылада — гэта ваш набожны тэкст; а вашим сродкам з'яўляюцца яго п сьмовыя прав лы. З ус х розных рэл г й, з як м я сутыкнуўся ў свае дн , я выяв ў, што яны падзяляюць агульнае разуменне. У аснове ўс х х ляжаць святыя надп сы, як я сцвярджаюць, што яны створаны Богам. І ўнутры гэтых надп саў набожных тэкстаў ёсць п сьмовыя прав лы. Іх прав лы адрозн ваюцца ў розных рэл г й народаў; аднак я заўважыў х падабенства знайшоў х зус м непрыкметным . Ц хацел б вы пачуць адз нае прав ла, якое яны падзяляюць?»

Лазар адмахнуўся ад мух адпусц ў Амада, звярнуўшы ўвагу на некальк х прусакоў, як я сабрал ся на падлозе перад м — здавалася, яны знаём л ся адз н з адным з дапамогай доўг х валас нак, прымацаваных да х галоў.

Чалавек працягваў: «Адз нае прав ла для ўс х х такое: кал чалавек прымае боск я зап сы сваёй веры за праўду выконвае яе прав лы, то ён будзе жыць вечна ў шчасц м ры. А кал чалавек не прымае зап сы за праўду, то ён таксама будзе жыць вечна, але ў смутку болю». Ён усм хнуўся. «Што?» Ц кажа гэта вам пра вашы ўласныя п санн , кал х разглядаць у тым жа святле, што ншыя боск я надп сы? Што гэта кажа пра любы надп с любой веры, як сцвярджае, што ён боск ?

Лазар пакруц ў галавой. «Магчыма, у табе ёсць нешта большае, таксама невядомое. Гэта...»

магчыма, тое, чаго вы не прапануеце, найбольш раскрывае пра вас. Я пытаюся ў вас вось што: з ус х гэтых вераванняў, сведкам як х вы был , ва ўс х словах, як я вы пра х прачытал , ц знайшл вы хаця б адно сцвярджэнне, якое ўслаўляе вас за зло, якое вы тут здзейсн л ? — Ён паказаў на труп. — Якая вера з ус х тых, як я вы сцвярджаеце, што ведаеце, магла б абвясц ць вашы забойчыя ўчынк добрым або праведным ?

Чалавек усм хнуўся нах л ўся наперад з адказам: «Твой уласны, Лазар».

"Не, не маё. І ты ўсё яшчэ сцвярджаеш, што не хлус ш?"

«Вы пав нны памятаць, што я не хлушу. Ваша блытан на з Ісц най не азначае, што я кажу няпраўду. Гэта проста азначае, што вы пав нны глядзець далей за тое, што вы л чыце праўдай».

«Не заб вай; не крадз . Няма большай сц ны, чым Слова»
Бога."

Чалавек адк нуўся назад к ўнуў. «Я даўно чакаў ад вас гэтага ж самага; з таго часу я падрыхтаваў пытанне ў адказ на ваша сцвярджэнне. Я пытаюся ў вас вось што: кал Кал б у цябе быў так глыбок розум, што ты ведаў пра спосаб заб ць д'ябла тваёй веры ачысц ць свет ад зла, дык ц заб ў бы ты свайго д'ябла?

Лазар прыжмурыў вочы. «Я ведаю, чым вы тут займаецеся: заб ваеце жанчын, каб потым скрасц х вопратку».

— Я таксама пытаюся ў цябе пра гэта, — працягнуў чалавек. — Кал б у цябе была магчымасць скрасц с лы свайго Д'ябла таемна закапаць х, каб яны назаўжды зн кл з твару свету, ц скраў бы ты х у свайго Д'ябла?

Успам ны пра г ганцкую Лятучую Св нню пранесл ся ў галаве Лазара; ён адказаў: «Д'ябал стане перад Богам адкажа за кожнае зло. Я не Бог, мне не трэба здз ўляцца таму, чаго не пав нна быць. І я л чу, што з табой нешта не так, кал ты здз ўляешся так м рэчам».

Чалавек дакараў яго: «І я л чу, што з тваёй верай нешта не так , што не дазваляе табе блукаць па-за яе межам . Тым не менш, я чакаў, што ты не заб'еш свайго Д'ябла, нават каб выратаваць свет. У рэшце рэшт, твая вера вучыць цябе быць асцярожным, ратуючы сябе ад самога сябе».

Лазар пакруц ў галавой. «Бог аддаў свайго адз народнага Сына ...»

«Як вы кажаце!» — ускл кнуў чалавек. «Але мы не гаворым пра ахвяраванне жыццяў; але х забраць! Кал б у вашых п саннях не п салася, што людз забрал жыццё вашага бога-чалавека, тады ў вашых жа п саннях не магло б быць гаворк пра тое, што ваш Бог даў жыццё Яму, ц не так?

Тыя людз , як я распял Хрыста, не был падобныя да Бога, Амад. Яны раб л тольк тое, што м дазвол ў Бог, якой бы цаной яны за гэта н заплац л ў рэшце рэшт. — Менав та так, Лазар. Ты дастаткова праўдз вы ў сваёй веры, каб загнаць мяне ў кут — як я чакаў. — Рыбак паказаў на труп, працягнуўшы руку, дадаў: — Вял к Творца даў мне магчымасць забраць некальк жыццяў, каб я мог выратаваць значна больш. Цяпер я пытаюся ў цябе: ц не з'яўляецца любы дрэнны ўчынак, здзейснены выключна супраць Зла, добрым учынкам?

Лазар узняў брыво. «Забойства — гэта не выратаванне».

«Забойства ведзьмаў ратуе свет», — запырэчыў мужчына, прыжмурыўшы поз рк. «Кал б м дазвол л жыць, яны б працягвал распаўсюджваць сваё злое насенне смерц , разлажэння дрэнных прыкмет сярод ус х добрых людзей зямл ».

Лазар з рнуў на мёртвую амаль н чым не прыкметную жанчыну, перш чым спытаць: «А як вы можаце быць упэўнены, што яна ведзьма?»

Чалавек фыркнуў, в давочна ўражаны нахабствам Лазара задаць гэтае пытанне.

Ён працягнуў пытаннем: «Як умелы каваль пазнае каня? Як першасвятар ведае знак прыкметы зла?» Ён прабурчаў на Лазара: «Не смей аспрэчваць маю мудрасць. Я дасведчаны ўмелы паляўн чы на ведзьмаў. Ты н чога не ведаеш — н чога — пра рамяство дзейнасць ведзьмаў ведзьмаў!»

— Як ты кажаш, — пагадз ўся Лазар. — Гэта праўда, што я мала пра х ведаю. Вось чаму я прашу ў цябе так х доказаў. — Ён жэстам паказаў на ляжачы труп. — Ц можаш ты прадстав ць доказы таго, што гэтая жанчына ц любая ншая — ведзьма?

Чалавек з рнуў на Лазара, перш чым прызнацца: «Паляванне на ведзьмаў — гэта не зус м дакладнае прымяненне, мой слаўны ц каўны крылаты чалавек. Нельга атрымаць абсалютныя доказы з недасканалай практык . У адрозненне ад тваёй простаі веры, свет Вял кага Творцы не так звычайны прасты, як ты можаш здагадацца, — ён поўны складанасцей, тонкасцей мноства адценняў шэрага».

Лазар к ўнуў. «Тады ц магу я зразумець ваш складаны адказ так, быццам вы гэта робіце?»
не мець доказаў таго, што яна ведзьма, ці што вы маглі б згадаць мне
пра «складанасць» «адценні шэрага», спрабуючы схваць простую праўду, што вы
— У мяне няма так х доказаў. — Ён нахлыўся наперад, працягваючы настойваць на мужчыне.
— Я лачу, што вы не можаце даказаць, што нводная з вашых ахвяр — ведзьмы. Больш за тое, я
лачу, што вы бачыце ў х ведзьмаў толькі пасля таго, як захочаце х вопратку абутак.
— Ён паказаў на варштат са складзеным сукенкам. — Навошта ж вы так старанна х размяшчалі ?

— Хлусня! — усклікнуў рыбак, пляскаючы па падлозе. — Я раблю гэта не дзеля сябе, а дзеля цябе
— дзеля ўсёх! — Чалавек злосна пакруціў пальцам. — У цябе простае вока, ты бачыш толькі
дзень ці ноч, не звяртаючы ўвагі ні на змярканне, ні на святанак!
— Ты збярэш рэчы як такія, што яны ёсць, добрыя ці дрэнныя, не вымяраючы
іх значэння або ступені добра і зла ў х! — Ён зноў ляпнуў па падлозе.
«Як ты смееш меркаваць, што ведаеш мае намеры, проста перадаючы доказы маіх дзеянняў,
значэнні метады як х табе яшчэ невядомыя, — як ты смееш асуджаць мяне!»

Лазар сціснуў вусны ўзняў бровы. Потым ён спакойна адказаў: «Магчыма, у мяне простае вока.
Але мае простае вока ясна бачыць, што ты акружаеш сябе адзеннем абуткам, скрадзеным
ў тых, каго ты асудзіў ўласнаручна асудзіў на смерць». Ён цяжка ўздыхнуў. «І ты сцвярджаеш,
што робіш гэта не для сябе, а для мяне — для ўсёх. Як такое можа быць?»

Чалавек насмехнуўся: «А ведаеш, чаму ты так мала ведаеш пра ведзьмаў?»
— Я ніколі не бачыў ведзьмы, — адказаў Лазар, — не чуў пра такую, акрамя той, што
напала на ў Святым Пасані.
«Менавіта! Вы ніколі не бачылі ведзьмы з таго часу, як верныя паляўчыны на ведзьмаў,
такія як я, ачышчаюць свет ад х. І я не адзін у гэтай праведнай справе. Нават духавенства
вашай царквы мкнецца зрабіць свет лепшым, вышукваючы х знашчаючы. Іх
зло распаўсюджваецца праз усё, да чаго яны дакранаюцца. Мы робім тое, што павінны.
Паляўчыны на ведзьмаў не атрымлівае задавальнення ад свайго абавязку; ён проста робіць
тое, што правільна».

Лазар кнуў позірк паміж варштатам мёртвай жанчынай перад ім.

каментуючы: «Кал паляўнчы на ведзьмаў мкнецца пазбавіць свет ад зла ведзьмаў; а ведзьмы распаўсюджваюць зло праз усё, да чаго дакранаюцца; то чаму паляўнчы на ведзьмаў можа пажадаць адзення абутку ведзьмы? І ці мог бы паляўнчы на ведзьмаў не стаў яшчэ больш злым у сваёй барацьбе за знешчэнне ведзьмаў, калі ён так часта накладвае на іх руку?»

— Чаму ты так зацыкліўся на адзённым абутку? Паслухай сябе! — зароў рыбак. — Адзенне абутак — абутак адзежа! Мы ж гаворым пра ведзьмаў. З табой штосьці не так? Няўжо ты не бачыш далей за сябе? «Я магу».

— Тады акажыце мне гэтую гонар, — усклікнуў чалавек.

Лазар кнінуў, абдумаўшы выклік. Ён паказаў на мёртвую жанчыну паміж... х, пытаючыся: «Па-першае, ці памятаеце вы мя гэтай жанчыны?»

«Ведзьма; карга; старая — адно мя падыходзіць аднолькава», — рэзка адказаў мужчына.

Лазар пацснуў плячыма. «Магчыма, цалкам апрануты Амад Гастон; сын Варабаса Гастон жадае, каб яна засталася без мяголай, так?»

Мужчына зсунуў на яго, а Лазар працягнуў: «Але калі гэтая жанчына раптам перавядзе дыханне ажыве, яе прымусяць праўдзівая расказаць усё, што яна ведала, я спытаю ў яе, чым мёртвая голая ведзьма меншая за мёртвую апранутую ведзьму, то як яна мне адкажа?»

«Яно не ажыве! А ад ведзьмаў толькі хлусня!» — прабурчаў мужчына, усклокваючы на ногі. — «Хто ты так, каб красціся ў маю рыбную хатку здэкавацца з мяне ў кампанію ведзьмаў?»

Лазар хутка ўстаў зрабіў некалькі крокаў. «Стой, дзе стаў!»

Чалавек адарваў вока ад ляза для зняцця скуры звярнуўся да Лазара з просьбай: «А калі я зраблю гэта...» — Не? Што ты зрабіў — заб'еш мяне? — Ён усміхнуўся. — Я памятаю правільны, як я цябе абавязваюць... Ты не павінен...

Лазар часткова расправіў крылы, адкрыў рот і цха зашыпеў, так што мужчына мог бачыць яго зубы ва ўсю даўжыню.

Чалавек адхіліўся назад прыхнуўся да сцяны. «Магчыма, у табе ёсць нешта большае, чым здаецца на першы погляд. Ты цяпер спрабуеш мяне збянтэжыць, так?» Ён нацснуў на

— Ён прыц скае пальцы да скроняў прыжмурае вочы ад в давочнага болю. — Як яны, ты спрабуеш насялць мой розум злым дэям. — Ён пацёр твар, глыбока ўздыхнуў слаба ўсміхнуўся. — Але ты не можаш выкарыстаць сваё зло супраць дасведчанага паляўнічага на ведзьмаў, майго слаўнага Лазара.

«Твае думкі належаць толькі табе, разам са злом, якое ў іх тлее». Гэта ты сам сябе знішчаеш.

— Цышня, — прашыпеў мужчына, не адрываючы рук шырока расплюшчанымі вачыма аглядаючы сцены. — Слухайце, слухайце!

«Што, нам слухаць?»

«Цха! Пачуйце іх заразі!» — усклікнуў ён, трымаючыся за галаву рукой тыцкаючы пальцам у бок высокіх абшарпаных дзвярэй.

«Зноў яны шапчуць свае заговоры. Накрыйся! Хутчэй, мой добры лятун!» Чалавек мармытаў незразумелую тарабаршчыну, пастукваючы пальцам па розных частках сябе; аднак, у адрозненне ад святара, які мог бы наўмысна перахрысціцца, як быццам ён намаляваў распяцце, рыбак шалёна дакранаўся да сябе паўсюль ў адвольным парадку — да лба, да рабра, да вока, да калена, да языка...

- Што ты робіш? - спытаў Лазар, схіляўшы галаву.

«Сцеражыся, Лазар! Сцеражыся сваіх думак перад абліччам Благасці — гэтых злых ведзьмачых пляценняў! Разважай толькі пра чыстыя думкі, каб не загнуць знутры!»

Лазар кдаў позірк то на высокія абшарпанія дзверы, то на рыбака, якога ён сустрэў, цалкам паглынуты ў сябе; в давочна, поўны рашучасці дакрануцца да кожнай выразнай часткі свайго цела, пры гэтым дрыжачы вуснам мармычучы паток невыразных слоў, які маглі б нагадваць чытанне малітвы на невядомай мове.

«Ачысць свой розум», — параў мужчына Лазару. Ён перастаў дакранацца да сябе, падрыхтаваўся Ён упёрся рукамі ў сцены, глыбока роўна дыхаючы, нахіліўся наперад, чытаючы Лазару лекцыю: «Збярыце свае сілы знутры. Гэта шлях паляўнічага на ведзьмаў. Упадобнацца да Меча Праўды — як толчаны метал — перад тварам Зла».

Лазар з рнуў на вонкавыя дзверы, як я цяпер не прал вал святла. парог — нарэшце апусц лася ноч . Потым ён зноў з рнуў на труп на стале высок я абшарпаныя дзверы, а потым зноў з рнуў на рыбака, як цяпер стаяў расслаблена, прых нуўшыся да сцяны, з усмешкай глядзеў на яго. «Яны не могуць нам нашкодз ць, — запэўн ў ён Лазара, — цяпер у нас ёсць поўная абарона пад магутным даспехам Вял кага Творцы». — Абарона, — недаверл ва спытаў Лазар. — Ад мёртвых?

Чалавек рашуча пакруц ў галавой прыц снуў вуха да абшарпаных дзвярэй, люта шапчучы, загадваючы Лазару слухаць. «О, яны не мёртвыя, мой добры вучань; яны тольк прык дваюцца. Кал ты спадзяешся стаць так м жа дасведчаным паляўн чым на ведзьмаў, як я, то ты пав нен ведаць шматл к я ведзьм нья звыва . Гэта будзе тва м першым урокам з мног х. А цяпер слухай уважл ва — карыстайся сва м вял к м слыхам пазнаёмся з нябожчыкам ».

Лазар узняўся прыслухаўся да гукаў за высок м дзвярыма.

— О, сапраўды, — настойваў усмешл вы рыбака, — пачуйце х выразна, як яны шапчуцца пра сакрэты Зла. — Ён паказаў на голы труп. — Гэта яна, з адсечанай галавой, здольная закл каць супраць нас сва х злых сясцёр.

Хоць Лазар п льна сачыў за рыбаком, яго думк был прысвечаны вушам, «...як я цяпер чул в давочны шэпт мног х жанчын, што шыпел з-за высок х абшарпаных дзвярэй». Ён зраб ў некальк крокаў ўважл вей прыслухаўся, пакуль гук не спын л ся. І ў гэтым прыглушаным гудзе ён злав ў шэпт слоў як фрагменты фраз, а магчыма, перакрываючую размову пам ж шыпячым ведзьмам балбатл вым каргам .

Лазар павярнуўся да рыбака з чырвоным здз ўленым тварам, як цяпер красаваўся сарамл вая ўсмешка, н быта атрымл ваючы асалоду ад новага доказу, як Лазар мог раптам знайсц з-за высок х дзвярэй. І сапраўды, розум Лазара круц ўся, як в хура нядаўн х успам наў, пра прэтэнз гэтага чалавека на гонар, праўду, мудрасць, бездакорную памяць, разумную прамову, п льную ўвагу да дэталю ...

Ён адступ ў назад, перавёў дыханне звярнуўся прама да мужчыны: «Гэта не

— шэпт ведзьмаў. — Ён пакруц ў галавой. — Я ведаю гэты гук. Гэта проста гнёзды насякомых, як я рухаюцца сам супраць сябе.

Мужчына развееў усмешку; яго твар застыў, як камень, ён холадна заяв ў: «Насякомыя не размаўляюць».

— Мёртвыя таксама, — адказаў Лазар. — Магчыма, ты ў сваёй свядомасц прыняў шум жукоў за словы ведзьмаў, каб потым верыць у ведзьмаў, кал х няма?

«Ведзьмы — паўсюль вакол нас — усюды!» — закрычаў мужчына, размахваючы рукамі. «Не мая вера ў х роб ць х рэальным !» — фыркнуў ён. «І не ваша адмаўленне х роб ць х нерэальным !»

Лазар з рнуў на голы труп. «Магчыма, тут ёсць ведзьмы, як вы кажаце; аднак я не веру, што яны тут ёсць». Ён зраб ў крок наперад ўтароп ўся на рыбака. «Як чалавек гонару, як вы сцвярджаеце, — як паляўн чы на ведзьмаў, як вы сцвярджаеце, — ц можаце вы паклясц ся, што н кол не заб ваў н кога, хто не быў ведзьмай?»

Мужчына ўкрадкай з рнуў на абшарпаня дзверы, пац снуў плячыма прызнаўся: «Ну, як я ўжо казаў, паляванне на ведзьмаў — гэта недакладная справа — часам могуць быць злыя людз , як я...» паказваюць усе прыкметы ведзьмы, але — гэта не зус м так — палююць на ведзьмаў гэтак далей. Ён адкашляўся змякчў тон. — Як паляўн чыя на ведзьмаў, мы маем добрыя намеры роб м усё магчымае, каб зн шчыць х — пазбав ць добрых людзей свету ад х.

— Ты стараешся як мага лепш? — спытаў Лазар.

«Мы», — рыкнуў чалавек, а потым пахвал ўся сва м здольнасцям : «Але я больш дасведчаны — больш здольны, чым большасць».

Лазар аз рнуўся па пако . «А дзе астатн я паляўн чыя на ведзьмаў?»

Чалавек размахваў рукамі , аз раўся па баках х х каў, в давочна не веруючы сва м вачам. — Мы паўсюль, мой добры чалавек, — раск даныя па мног х землях, — заўсёды хаваемся! — ускл кнуў чалавек. — Мы не паказваемся адкрыта тым, хто можа абараняць ведзьмаў. Наша жыццё — гэта жыццё ў таямн цы. І памятайце, што я не знайшоў вас; гэта вы знайшл мяне ма х ведзьмаў.

Лазар апусц ў позрк на падлогу, магчыма, адчуваючы, як на яго раптам абрынуўся цяжар усяго свету. Ён зрнуў на твар трупам, як ляжаў на сталі, ў яго галаве загучаў благальны голас прачк лорда Д'Альскура, якая пыталася: — О, Божа мой, ты выратуеш нас? — Ён зноў праверыў парог дзвярэй, за якім не было святла.

Потым ён зноў зрнуў на рыбака, які скрыжаваў рукі, ўсміхнуўся. «Ты... першы, хто мяне адкрыў за столькі гадоў. І ты, напэўна, будзеш апошнім, бо я адзін з найлепшых паляўнічых на ведзьмаў. — Ён адпусціў Лазара, нязмушана махнуўшы рукой, працягваючы: — Не хвалюся. Я заўсёды ведаў, што спатрэбіцца больш, чым... проста чалавек, каб знайсці мяне — тое, што мяне выявіў лютучы чалавек, толькі заклікае — Звярніце ўвагу на маю нязменную адданасць рамяству паляўнічага на ведзьмаў. — Ён рэзка ўздыхнуўся ўсміхнуўся. — І я веру, што Вялікі Творца нарэшце ўзнагародзіць мяне — лютучым вучнем выдатным паляўнічым на ведзьмаў. Што ты думаеш, Лазар? Ці можаш ты несці ведзьму ў палёце? Ці можам мы выратаваць свет — разам? — Ён пляснуў у далоні, і сціснуў іх, быццам у малітве, чакаў адказу.

«Тут няма ведзьмаў», — заявіў Лазар. «А што такое паляўнічы на ведзьмаў без ведзьмаў, калі не звычайны забойца жанчын?» Чалавек усміхнуўся заўважыў: «Вы, малаверныя». Ён зрабіў некалькі крокаў наперад. — І калі я змагу даказаць табе, што тут ведзьмы, а не проста тыя жукі, пра якіх ты кажаш, што чуеш, ці паверыш ты мне?

Лазар зрнуў на высокія абшарпанія дзверы.

Чалавек кнінуў: «Сапраўды, там». Ён паказаў на дзверы. «Вось там. Я магу...» пакажу табе шмат ведзьмаў ведзьмаў, чые злачынствы назаўжды выпраўлены. Ці хочаш ты паглядзець на добрыя намаганні паляўнічага рамяства?

З цяжарам усяго свету словам прачк ў сабе Лазар абдумаў усё — усё, што толькі мог. Ён агледзеў высокія абшарпанія дзверы, палаючыя паходні побач з ім прастору вакол сябе. Нарэшце, ён адказаў, адыходзячы да закратаваных вонкавых дзвярэй рыбнай хаткі: «Пакажыце мне свае добрыя намаганні, калі ласка».

— Выдатна! — усклкнуў рыбак. — Мы ж паляўнічыя на ведзьмаў! — Ён асцярожна падышоў да высокага дзвярэй, цэха строга чытаючы Лазару павучанне: — Перш чым я адчыню дзверы, табе трэба ведаць некалькі рэчаў пра ведзьмаў. Ад гэтага можа залежаць ваша жыццё. Вы мяне разумееце?

Лазар кнуў, чалавек працягнуў: «Па-першае, ведзьмы не памраюць адразу, калі хіба забраюць. Я хачу сказаць, што пакуль хірысы цалкам не зблякнуць, яны не вернуцца ў адную гразь, адкуль прыйшлі, яны толькі прыкдваюцца мёртвым. Яны ўсё яшчэ могуць навязаць табе сваю злосць — я не зразумеў значна пазней, што калі яны ляжаць разам, хірысы становяцца большымі, чым калі б яны ляжалі паасобку. Аднак, каб паменшыць гэты стан, паляўнічыя на ведзьмаў павянен выдаліць галаву з таі ведзьмы, перш чым пакласці яе побач з іншым падобным. І кожны як павянен быць размешчаны ў дакладнай паслядоўнасці адносна наступных — ад самых старых да самых новых, звонку ўнутр».

«А калі яны не размешчаны так мачынам?» — спытаў Лазар. Рыбак пагразіў пальцам Лазару. «Ніколі не раб такой памылкі, Лазар». Яны зловяць цябе яшчэ раней, чым ты паспееш змяніць хпарадак. — Тады я гэтага не зраблю, мяне не зловяць, — пацвердзіў Лазар. Ён адсунуў ланцуг пайшоў за рыбаком да высокага дзвярэй. Чалавек на мгненне павярнуўся, каб папярэдзіць яго: «Не чапай тое, што ты, на тваю думку, адчуваеш, накшчцябе ахопіць невыносная хвароба або вар'яцтва».

Лазар кнуў, калі яны наблізіліся да высокага дзвярэй, той зняў з насценнага кранштэйна лхтарык, калі мужчына рэзка павярнуўся і схапіў яго за руку. «Што ты робіш?» Хвіліну яны стаялі тварам да твару, хвіліны былі ў святле лхтарыка, нібы палаючыя сніжы карычневыя сферы.

— Я прынясу паходню, пакуль ты адчыніш дзверы, — адказаў Лазар. Чалавек аслабіў хватку кнуў. «Так, так. Але ты не ўвойдзеш унутр». Ці даеш мне слова?

«Я не ўвайду», — заявіў Лазар.

«Табе яшчэ шмат чаму трэба навучыцца», — заўважыў мужчына, схапіўшыся за металічную клямку дзвярэй і павярнуўшыся да Лазара. «А цяпер пра злых ведзьмаў свету. Ці гатовы ты ўбачыць найгоршае — самае подлае бруднае зло — назаўжды схаванае за...» гэтыя дзверы?

Лазар к ўнуў, падняўшы паходню. — Тольк кал ты дазвол ш.

— Тады глядзце, — сказаў рыбак, павольна адчыняючы высокія абшарпанія дзверы.

Дзверы зарыпелі, кал ён паступова адкрыў сабе чорную ўнутраную частку пакоя. З цемры выляталі мухі, а полымя паходні патрэсквала ад абпаленых насякомых, якія дажджом абсыпаліся на галаву плечы Лазара. Яго ахапіў рэзкі пах гніення; ён захлынуўся, адступіў назад і зацснуў рот рукой.

Рыбак усміхнуўся, расчыняючы дзверы. «Каб быць паляўнічым на ведзьмаў, патрэбен мацнейшы страўнік, чым у цябе. І мы над гэтым папрацуем». Ён схваціў Лазара за руку і прыцягнуў яго бліжэй да парога, паказваючы на асветленую ўнутраную частку пакоя і кучу трупаў. «Ведзьмы, усе да адной, гэта», — сказаў ён, праводзячы рукой па гнілому кучы, — «ад самых старых да самых новых; звонку ўнутр; дакладна размешчаныя безгаловыя, так мількі, як мяны павяны заставацца». Ён павярнуўся і пстрыкнуў пальцам перад тварам Лазара. «Ах! А ці не памятаеш ты адну каргу, у якой быў дух-знаёмы ў Эндорэ, якую шукаў сам Саўл? Хіба ты не памятаеш яе — гэтую ведзьму з Эндора?»

«Я не памятаю яе; але я чытаў пра яе — з першай кнігі Самуэля».

— Тая самая ведзьма, пра якую гаворыцца ў пісаннях вашай веры, — пацвердзіў ён, абпаёршыся рукамі на сцёгны ўсміхнуўшыся. Потым ён усміхнуўся пастукаў па грудзях, пахваляючыся: — Яна была першай ведзьмай, якую я злавіў. — Ён тыцнуў вялікім пальцам у бок пакоя. — І ў мяне дагэтуль яе галава.

«Але вы называеце Святое Пісанне проста хлуснёй, напэўна людзям. І сцвярджаеце, што не хлусце. Як вы можаце казаць праўду і сцвярджаць, што ў вас галава жанчыны, пра якую напэўна ў Пісанні, адначасова адкадаць усе запісы Пісання?»

Чалавек адпусціў рукі ўзняў лоб, быццам адмаўляючыся ад любых абвнавачванняў і намёкаў, адказаўшы: «Я не адмаўляю ўсяго, што напэўна ў тваім Пісанні, мой слаўны Лазар. Гэтак жа, як я не адмаўляю цалкам ніякіх хітных і сымовых твораў, як і людзі называюць боскай Ісцнай. Усе творы багатыя гісторыяй; усе яны прасякнуты агульнапрынятым праўдам. Як напэўна мог бы дасведчаны і сархлусце, калі не кажучы праўду паміж сваёй хлуснёй?»

«Так м чынам, вы верыце, што вашы святыя п санн гавораць праўду пра гэтую жанчыну з Эндора, але хлусяць пра Госпада Усемагутнага?»

— Менавіта так, як я ўжо казаў; у мяне ёсць яе галава, — коратка адказаў мужчына, усміхаючыся. — Ці ёсць у вас што-небудзь ад вашага Бога, каб паказаць мне ў якасці доказу?

Лазар сціснуў сквапцы глыбока ўздыхнуў, перш чым дакараць яго.
«Жанчына з Эндора жыла занадта даўно. Я табе не веру».

Чалавек нахмурыўся, прабурчаў зноў паказаў на дзвярны праём: «Яно ў мяне ёсць, вось тут. І, як вы кажаце, вы не верыце, што ў мяне ёсць ведзьмы... я вам хі паказваю. І вы не верыце, што ў мяне ёсць ведзьма з Эндора ...» — ён адкашляўся. — «Ваша пастаянная нявера ў мае здольнасці пачынае мяне раздражняць».

«Як ты можаш быць упэўнены, што ў цябе яе галава?»

— Вядома ж, бо яно ў мяне сапраўды ёсць! Ведзьмы памраюць не так, як смяротныя! — усклікнуў мужчына. — Ты мусіш усё бачыць, перш чым у што-небудзь паверыць?

— Калі вы дазволіце, — сказаў Лазар.

— Добра, — фыркнуў рыбак, вядомы пратэстуючы. — Але я чакаю, што вы праявіце крыху веры ў тое, чаму я вас вучу. Як настаўнік даведчаны паляўнічы на ведзьмаў, я не чакаю, што вы будзеце аспрэчваць кожнае маё слова. А цяпер давайце «Свет мне, каб убачыць дарогу». Ён уцягнуў руку Лазара з паходняй у дзвярны праём, увайшоў унутр абышоў кучу трупаў, прасоўваючыся глыбей у пакой. Ён крыкнуў у адказ: «Яны ляжалі звонку ўнутр, яе галава была далей за ўсё».

Лазар убачыў свой момант. Ён пацягнуўся да краю адчыненых дзвярэй, але спыніўся; яго выцягнутыя пальцы ледзь не ўчапіліся ў шэрае дрэва. Ён стрымаўся адвёў руку.

Голас рыбака стаў усё больш прыглушаным аддаленым, калі ён паклаў каўз глыбіню цёмнага пакоя: «Гэта галава той самай ведзьмы, якая выдавала сябе за маю маці, як я спрабавалі забіць майго бацьку, пакуль ён спаў».

Зноў рука Лазара ўзнялася і схватілася за драўляны край дзвярэй, маючы намер на гэты раз зачыніць і замкнуць дзверы; аднак рука не дазволіла яму зачыніць іх. Ён скрыўчыўся, уздыхнуў і адступіў.

Голас рыбака быў слабы, але словы яго гучалі выразна. «А калі я хаваў бацьку, я выкапаў з магільны гнёсную ведзьму...»

Лазар стаяў побач з трупам на стале. Ён заўважыў яго пусты позірк адступіў, падышоўшы бліжэй да ўваходных дзвярэй дома. Ён агледзеў цёмны парог, пераканаўшыся, што з таго часу наступіла ноч. Раптам яго вушы навастрыліся, а вочы закаціліся ўбок высока абшарпаных дзвярэй, як я цяпер сам па сабе павольна рыпелі. Ніяк ветрык — ніяк пацук — нішто не магло палегчыць зачыненне дзвярэй, але яны працягвалі раўнамерна рыпець сваім ржавым завесам. Павольнае хвістанне дзверей нарэшце дайшло да паловы сваёй адзнакі, калі з-за вертыкальных дошак, што цягнуліся па дзвярах, у святле свечак высунуліся смяротна бледныя пальцы чорныя пазногці.

Ён падрыхтаваўся зашыпець, калі Люцыфаэль цяха выйшаў з аддаляючыхся ценяў. Высокае, раз'юшанае дзвярэй. Яна зачынула дзверы, акуратна зашчапіла і зачынула рыбака ўнутры. Потым павярнулася зрунула прама ў твар Лазару сваім бліскучым, немгучым вачыма, як я нагадваў шары з чорнага шкла. Яна загаварыла, яе шматслойны голас быў падобны на дэкламацыю, якая гучала адначасова на мелодыю многіх жанчын: «Ты быў так блізка, Эльё. Але ты проста не мог прымусяць сябе зачыніць дзверы, нават каб выратаваць жыццё нашага чалавека. Кім гэта робіць цябе, Эльё? Набожным? Святым? Скажы мне. Няўжо ты сапраўды заслугоўваеш гэтага хваравітага зьянення Трона вакол тваёй галавы, калі табе не хапае перакананасці нават зачыніць адны дзверы, калі гэта можа выратаваць жыццё многіх? Твая пабожнасць слабая сапраўды стануць тваёй пагэбеллю. Ты так прадказальны, Элджо — так лёгка для чытання. Навошта нават турбавацца?»

Прыглушаны голас рыбака ўпаны закрычаў: «Што ты робіш, Лазар? Адчыніце дзверы! Божа мой, яны варушыліся! Яны поўзаюць! Адчыніце іх зараз жа, Лазар!»
Цяпер! Яны стаяць без галоў! Не! Лазар!

Люцыфаэль пакрокава падышла да Лазара. Мора прусакоў расступілася перад ёй, адкрываючы ёй чыстую падлогу для крокаў. Яна прыціснула Лазара, прыціскаючы яго крылы да ўваходных дзвярэй іх усё яшчэ надзейнай перакладзены. Калі ён не мог адступаць далей, яна прыціснулася да яго твару і прачытала яму лекцыю: «Ты тут цяпер толькі дзякуючы майму хуткаму ўмяшанню. Гэта я выратавала цябе з таго замка адправіла цябе ў дарогу. Я была цалкам тва

св ны волат, вырасты з ма х уласных валасоў. Без маёй дапамог цябе б даўно расчэрапал — спал л дашчэнту. І ўсё ж ты ста ш тут, жывы дыхаеш, цяпер цалкам абавязаны мне за тое, што я вызвал ў цябе з палону.

Яна адышла ад твару Лазара аглядзела гэтак жа аголены труп на стале, спрабуючы працягнуць. «У якасц ўзнагароды за маё выратаванне я чакаю, што вы працягнеце свой шлях у манастыр Канчэла ў Італ . І кал адчын цца апошн камень брамы пад, яго алтаром, я ўзнагароджу вас тым жа. У абмен на вашы паслуг я дарую...»

— Я дам табе ўсё, што заўгодна, — перапын ў рыбака шалёным просьбам. — Тольк адчын дзверы, Лазар! Што заўгодна — што заўгодна! ДЗЕЛЯ БОГА! Ён пачаў енчыць стагнаць.

Бачна раздражнёная, Люцыфаэль крутанулася шчоўкала пазногцям па дзвярах. Мол рыбака ператварыл ся ў пакутл вы, задушл вы крык — глух ўдар па ўнутраных сценах пакоя, ў рыбнай хаце запанавала новая ц шыня.

Яна зноў павярнулася да Лазара. — Кал ты прыедзеш у Канчэла, я адкрыю табе апошн Брамны камень — ты адчын ш яго для мяне. Я — твой правадн к па парадку слоў на камен х прав льнай дэкламацы .

— Я не падыду да яго, — адказаў ён, мацней прыц скаючыся да дзвярэй.

Яна к нулася на яго. «Ідз сваёй дарогай! Не праяўляй непаваг не выпрабуй майго цярпення, Эльё!» Адчын це дзверы ўзляц це ў неба, ЗАРАЗ!

Ён падняў перакладз ну вык нуў яе з дзвярнога праёму.

«І не марудзьце занадта доўга».

Лазар ступ ў у цэмуру павярнуўся, каб апошн раз з рнуць на гн лое месца. Праз цымяна асветленую ўнутраную частку рыбнай хатк ён заўважыў, што труп на стале зрушыўся з месца, яго выцягнутая ўверх рука зав сла над краем стала пацягнулася ў яго бок, быццам бачна цягнулася да яго. Пам ж плыўчым ценам доўг м ценам , пад м гатл вым святлом агню на стале, здавалася, мёртвы твар праводз ў яго хутк м падм ргваннем м рнай усмешкай.

«Хутчэй!» — прабурчаў яму ўслед Люцыфаэль.

Ён выйшаў з агіднай халупы, а ў галаве яго круцілася мноства непажаданых вядоўшчаў гукаў, як я, як ён ведаў, маглі назаўжды застацца занадта заблытаным жахлівым, каб хзабыць. Ён зразумеў, што яны ўжо ўрэзаліся ў сцены яго свядомасці, могуць пераследваць яго да канца жыцця. Цяпер яны былі часткай яго, гэтак жа, як яго рукі, ногі і крылы. І ён ведаў, што гэта былі тыя ўспаміны, як я з часам мяняюць розум, да лепшага і да горшага, — цяпер яны былі ўнутры яго. Іх нельга было памыць, парэзаць і вырваць, не знішчыўшы пры гэтым яго самога. Як гнілы смурод, як ўсё яшчэ заставаўся ў яго адзенні, гэтая агідная халупа цяпер была неад'емнай часткай яго — што магло нават змяніць больш чым крыху.

Ён развёў пустазелле, агледзеў зорнае неба і кнуўся ўверх, пакідаючы за сабой рой мух, як я ўздыхаўся і круціўся за ім. Ён абляцеў прастору і парывавых дрэў, перш чым узлезць да зорак, дзе нарэшце павярнуў на поўдзень.

У сваёй свядомасці — у адпаведнасці з успамінамі пра даўно вывучаныя карты абацтва з прыроджаным навагацыйным здольнасцямі любой пералётнай птушкі, Лазар вызначыў свой маршрут палёту прама з паўночным берагам Леонскага заліва. У прахалодны бязветранны вечар ён супакоўся выраўнаваў курс, прабараючы ўстойлівы курс да далёкага тальянскага манастыра дэль Канчэла ў Умбры, дзе ён мог бы сустрэць мясцовага манаха, прывезці яго назад у Авернь, Францыя, каб зачыніць браму абацтва Гард'ен, якую нязграбна, але паспяхова здолеў узламаць нягодны, помслівы дурны авьёнскі кардынал, выкарыстоўваючы скрадзеныя рукапісы з ахоўных апокрыфаў Вышэйшай рады.

[Канец раздзела 17]

Гэты літаратурны твор быў створаны выключна прысвячоны

Эдгар Алан По (1809—1849)

— Няхай яго спадчына жыве ў кожным з нас —

~[GothicNovel.Org](https://www.gothicnovel.org)~